

LIVHUSAREN

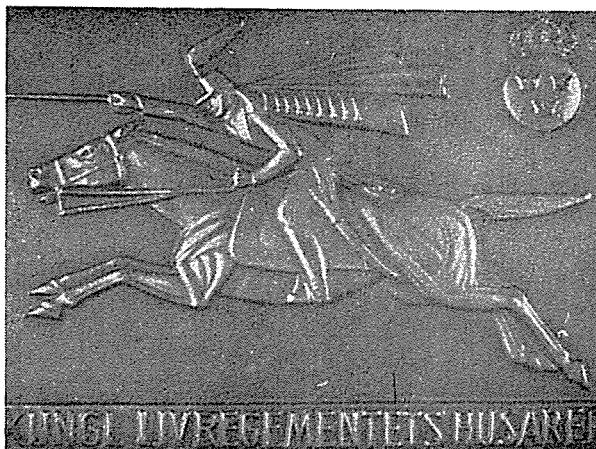

KUNGL LIVREGEMENTETS HUSARER

och

LIVHUSARERNAS KAMRATFÖRENING

LIVHUSAREN

SEKUNDCHEFEN HAR ORDET

En ny årgång livhusarer rycker ut efter att ha genomfört sin grundutbildning. Denna är en skyldighet för varje vapenför svensk; samtidigt tillhör det våra rättigheter att bli utbildade.

Jag tror Ni nu vet hur lagandan måste vara för att man skall kunna klara påfrestningar, om det blir allvar av. I avgörande ögonblick gäller det att vinna.

Tack för Er insats!

Samtidigt som Ni krigsplaceras vid spaningsskvadroner och militärpoliskompanier hälsar jag en ny årgång livhusarer välkomna till förbandet för att i dagligt arbete uppleva vår stil och vår traditionsgrund. Det blir ett annorlunda år med arbete i fredstid för allvarstid.

Välkomna!

Paulustén

LIVREGEMENTET TILL HÄST

1703

Under huvuddelen av januari och februari låg den svenska armén i vinterkvarter i Lublin i Polen. Det var säkerligen en välbehövlig vila den fick, endast avbruten av att smärre avdelningar sändes ut för att inkräva »kontributioner» d v s skatt av penningar, proviant och kläde, som det så vackert hette. Säkerligen försåg sig de utsända ryttarna även med andra välbehövliga saker.

I slutet på februari bröt hären åter upp och kom efter diverse kringströvande den 21 april till fiendens högkvarter vid Pultusk.

Fienden, som bestod av åtta regementen till häst, stod uppställd framför staden och skyddad av en hålväg. Då sachsarna fick se att svenskarna var starkare än väntat, ville de dra sig tillbaka från fälten in till staden, som var omgiven av vatten. Detta märkte kung Carl, varför han genast gav överste Buchwaldt order att framrycka. Denne fattade situationen och hann att med en skvadron komma till vindbryggan samtidigt med fienden. Svenskarna lyckades också genom sin framåtanda att sätta sig i besittning av stadsportarna och hålla dessa till kungen med dragoner och delar av Livregementet kunde tränga sig in och inta staden.

En dåtida skrift ger en ganska målerisk bild av det hela och beskriver hur svenskarna »gick på fienden med värjan i hand, trängde sig tillika med dem in i staden och kastade dem överända, varuppå det övriga svenska rytteriet, så fort det kunde hinna fram uti trängseln, stötte därtill och jagade fienden genom alla portar och gränder allt intill bryggan, som på andra sidan om staden var slagen.»

Sachsarna försökte rädda sig över floden, hack i häl följda av svenskarna. De fiender som kom först till bron bröt upp den efter sig, varför omkring 1.000 man av deras egna trängdes i vattnet och drunknade. Några hundra blev nerhuggna och omkring 700 tillfångatagna. Dessutom erövrade svenskarna ett antal standar, pukor, vapen, livsmedel och en större summa pengar. De egna förlusterna var obetydliga och på Livregementet stupade endast två man och en kornett på Fellingsbro kompani sårades. En fientlig förstärkning om ett regemente, som kom något försent för att hinna ingripa i striden, jagades på flykten.

Det var dock inte alltid det gick lika lyckligt för de svenske. Under de strövtåg de företog för att inkräva »kontributioner» råkade major Creutz med 360 ryttare från Livregementet helt oväntat ut för omkring 6.000 fientliga ryttare.

Huvuddelen av svenskarna befann sig då i staden Lautenburg, dit förvakten drevs tillbaka av fienden.

Två fientliga inbrytningar i staden lyckades de svenska ryttarna kasta tillbaka. När Lautenburg sedan började brinna tvingades livryttarna att med värjan i hand slå sig ut genom övermakten och genom två pass till ett fält. Där ställde Creutz upp sin styrka för att bjuda fienden nytt motstånd. Då anlände lyckligtvis en förstärkning på 1.000 ryttare och fienden drog sig hastigt tillbaka. Livregementets förluster var dock ganska stora. 100 man hade stupat och omkring 60 var sårade.

Bland de döda befann sig även 2. ryttmästaren av Kungörs kompani, Johan Peter Posse. Han hade blivit illa sårad och därefter tillfångatagen. Då han lovade 2.000 riksdaler åt den av fienden, som ville föra honom till deras befälhavare, general Brandt, blev polackerna oense om vem som skulle ha denna belöning och råkade i slagsmål. För att lösa tvisten var det då en som sköt Posse genom huvudet.

Några ytterligare strider av betydelse förekom ej 1703 utan Livregementet gick i vinterkvarter i trakten av Guttstadt.

SPANINGSSOLDAT "VÅREN-70"

UTVECKLING AKTUELLT

Avtalet mellan Kronan och Skövde stad, som 1 april 1971 skall ge Volvo mer mark, är i hamn.

Bedömningarna i »Livhusaren» nr 2/1969 står sig. Vi förlorar Dunkehall och kanten på heden. Området kring Segerstorpsgårdarna blir vårt nya Dunkehall.

Nu är det bråttom. Redan 10—11 mars var det ett begränsat generalplanemöte på K 3 om en framtid på avtalets grund. Atmosfären var positiv. Både centrala och regionala myndigheter är helt inställda på att få fram ersättningsbyggnation i tid. Det som inte renoverats och underhållits under osäkerhetens många och långa år placeras nu i högtur.

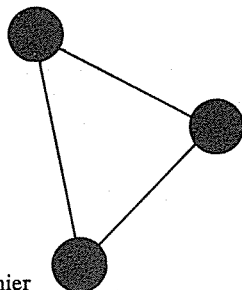
Ett axplock bland större åtgärder:

- *Övningshallen* blir äntligen klar i sommar. Ett fint tillskott.
- *I nybyggt hus* inryms underrättelsesplanläggning — nu i Wittstock — och alla lokaler för sambandsutbildning — nu i Lundabyggnaden. Klart våren 1971.
- *Personalvårdslokaler* med mottagningsrum för pastor och konsulent, traditionsrum, fotohobbylokal m m ordnas i frigjorda delar av Lundabyggnaden. De borde kunna vara helt klara försommaren 1971.
- *Ny korthållsbana* mellan Källedalsbäcken och södra fältet, klar våren 1971.
- *Ny bana (G 3) för eldstridsdetaljer* i Segerstorpsområdet.
- *Renovering av östra flygeln* är planerad med början i höst. Västra är som bekant klar.
- *Renovering av kanslihuset* hoppas vi börjar 1971.
- *Varmgaragebyggnad, klockstall och verkstadsbyggnad* hoppas vi blir renoverade utvändigt i tur och ordning under 1970—71.
- M. m.

Vi generalplanemötets början deklarerade ordföranden — Ca representant:

K 3 LOKALISERING I SKÖVDE STÅR FAST LIKSOM FÖRBANDETS TRE HUVUDUPPGIFTER. EN UTVECKLING OCH ORGANISATORISK STABILISERING AV KURSVERKSAMHETEN ÄR ATT FÖRUTSE.

Utbildning av
alla spanings-
skavdroner

Vidareutbildning
av officerare i
underrättelsetjänst

Utbildning av
alla MP-kompanier

N G Malmström

Hur mycket skall vi satsa på underrättelsetjänsten?

Kring underrättelsetjänsten finns av naturliga skäl en speciell glans, men också en stor hemlighetsfullhet. Stora resultat åstadkommes genom skickligt skött underrättelsetjänst. Men publiceten — när sådan får ske — ägnas enbart en viss gren av tjänsten, den som är riktad mot främmande makt. Spanings- och underrättelsetjänst måste också drivas av alla våra krigsförband. För att denna gren av tjänsten skall ge resultat måste verklig satsning ske på utbildningens område — en utbildning med starkt krav på kvalitet, skött av för detta område speciellt lämpade och skollade lärare.

I allt fler länder upmärksammas detta, och med stort intresse tar man del av en artikel av den amerikanske arméchefen, tidigare högste amerikanske chefen i Vietnam, general Wiliam Westmoreland, där han bland annat beskriver hur han ser på framtidens slagfält.

Westmoreland hävdar bland annat att nya spaningssystem kommer att revolutionera krigsföringen lika mycket som stridsvagnen gjorde under andra världskriget. Amerikanska armén hade enligt sin chef ända till helt nyligen haft en böjelse för att satsa på sådan materiel som ökar rörlighet, eldkraft och sambandsmöjligheter och man hade förvisat underrättelssystemen till en andraplansroll, trots att alla andra system inte gör mycket nytta om man inte kan ta reda på var fienden är. Denna gamla angelägenhetsordning är nu på väg att ändras.

General Westmoreland anser vidare att slagfält och krigsskådeplatser kommer att bevakas i detalj så gott som dygnet runt. Han specificerar inte de nya spaningsmedlen. Det är dock bekant att man bland annat utvecklar små avlysningsapparater som kan fällas från flygplan längs troliga framryckningsvägar. Dessa apparaters rapporter avlyssnas av mottagare både i flygplan och på marken. Spaningsnäten avses kompletteras med såväl flygburen som landbaserad radar, IR, laser och andra hjälpmedel, användbara i mörker.

När man läser denna artikel och liknande artiklar från andra länder så kan man konstatera att de moderna arméernas viktigaste satsning för närvarande sker inom den taktiska underrättelsetjänstens område.

Vi som sysslar med utbildning i underrättelsetjänst är glada och tacksamma för det som satsats vid K 3 för att förbättra betingelserna för utbildning i underrättelsetjänst, med med tanke på andra länders satsning inom detta område, frågar man sig om och när det lilla underrättelsecentrum som nu finns på K 3 får växa ut ytterligare, så att det helt kan motsvara de krav på utbildning och service som våra underrättelseofficerare vid alla våra krigsförband har rätt att ställa.

Stig Aaby-Ericsson

KRAV PÅ SPANINGSCHEF

Av kapten Per Blomqvist

Ett befäl som skall utbildas till chef för spanings-trupp har en lång och mödosam väg att gå avseende utbildning och erfarenhet. Det går sannolikt ganska fort att bibringa det yngre befälet vissa kunskaper om principer och tillvägagångssätt för att kunna bli spaningschef, men för att få nödvändiga fördjupade kunskaper så tar det lång tid.

Långt ifrån alla kan få godkänt av dem som på-börjar denna utbildning.

Jag skall försöka belysa vad jag i detta sammanhang menar med godkänt genom ett exempel, då en spaningschef rapporterade ett förbryllande läge på motståndarsidan. Chefen kommenterade rapporten ungefär som följer: »Jag tror inte på dessa uppgifter men jag vet vem som rapporterar så det måste vara riktigt.» Den som fällde yttrandet var vår nuvarande sekundchef och den som rapporterade var överstelöjtnant Ulfsparre, som då tjänstgjorde som skvadronschef.

Det rapporterade visade sig vara helt riktigt och tillsammans med ytterligare en rapport kunde en erkänt bra rapportsammanfattning sändas vidare. Den svårighet som finns genom avståndet till spaningsområdet och därav följande bristande information m m kan kompenseras av att chefer känner varandra och kan lita på vederbörandes kunskaper och fantasi.

Jag har många gånger tänkt på denna händelse.

Det kan vara tur om man lyckas. Hur ofta vi ska lyckas kommer dock att bero mer på kunskap om motståndaren än på tur. Samspelet mellan högre chef och spaningschef måste klaffa perfekt och vara grundat på kunskaper inom olika områden.

Det som alla livhusarer känner som självklara krav på spaningschef är laganda, disciplin, konsten att med förbandet överleva o s v. Dessa krav tänker jag inte beröra i detta inlägg. Jag avser i stället att ta upp några krav som är mer svåråtkomliga men ändå så avgörande om jag ska nå goda resultat med mina spaningsförband.

Det första kravet skulle jag vilja kalla *skapande fantasi*. Detta är en förutsättning för att jag som spaningschef — från att ha fått ganska obetydliga informationer från spaningspatruller — ska kunna utvärdera helheten. Skapande fantasi låter som en lysande egenskap som endast ett fåtal har begåvats med och kan därför låta avskräckande. Jag tror inte detta är sant utan är övertygad om att många kan tillägna sig denna egenskap genom idogt arbete. Arbetet inom vårt fack innebär i detta avseende att vi ska skaffa oss mycket gedigna kunskaper om motståndarens organisation, taktik och mentalitet. Om vi gör detta så fordras det kanske inte så mycket fantasi för att påstå att det är ett spaningsförband som uppträder på ett visst ställe, om jag där har sett

Forts. på sid. 23

UNDERRÄTTELSEOFFICEREN I STABSMASKINERIET

Under övningar kan man ofta konstatera en klyfta mellan underrättelseavdelning och övriga delar av staben. Delvis beror denna på att underrättelsetjänsten av många betraktas som ett specialgebit, som den oinvidge har svårt att vinna inblick i. Delvis beror det på att vi på underrättelsesidan ej alltid inser vad vi kan vinna genom samarbete inom staben.

Avsikten med den följande artikeln är att påvisa nödvändigheten av samarbete med andra avdelningar och vilka vinster underrättelseofficeren kan ha av ett sådant samarbete.

Bedömandet

Strid planeras och genomförs på grundval av chefs beslut i stort. Inom ramen av detta fattar chefen detaljbeslut, vilka utmynnar i en stridsplan eller direkt i order till underlydande.

Vid genomförande av den uppgjorda planen krävs efter hand nya delbeslut. Förutsättningar och läge kan ändras. Chefen måste ständigt överväga och besluta om korrigeringar är nödvändiga. Allvarliga förändringar i läget kan medföra överväganden om beslutet i stort skall vidhållas eller om det måste frångås.

Beslut fattas efter bedömande av en serie faktorer. De viktigaste är fiendens och våra truppers läge och handlingsmöjligheter, terräng, och väder. Beroende på den tid som står till förfogande och räckvidden av det förestående beslutet kommer bedömandet att göras mer eller mindre ingående. I snabba situationer, främst vid bataljon och lägre förband men även vid brigad under stridsledning, gör chefen själv bedömandet, fattar beslut och ger order. Vid högre förband sker i regel bedömandet som ett stabsarbete.

Underrättelser om fienden är helt naturligt ett av de viktigaste ingångsvärdena vid beslutfattningen. Underrättelseofficeren svarar för att chefen får en så exakt bild som möjligt av *fiendens läge*. Det är därvid viktigt att inte endast fiendens gruppering, styrka och verksamhet presenteras. Underrättelseofficeren måste också föredra slutsatser om fiendens kapacitet och stridsvärde, med andra ord fiendens prestationsförmåga. Detta ställer stora krav på underrättelseofficerens kunskaper om fienden. Att enbart känna fiendens organisation och utrustning räcker ej. Han måste kunna räkna ut vad fienden kan göra med sina resurser, till exempel hur lång tid det tar att förflytta sig i en viss terrängtyp, hur lång tid det tar för fienden att passera ett vattendrag, att genomföra en lufttransport o s v.

I många fall är det nödvändigt att underrättelseofficeren vid värdering av fiendens prestationsförmåga rådgör med andra stabsmedlemmar. Så kan t ex fältarbetsofficeren ofta informera om terränghinder och dessas betydelser för en fiende med viss utrustning. Underhållsofficeren kan hjälpa till att klara ut vad konstaterade brister i fiendens underhåll innebär, vad långa underhållsvägar betyder för hans

stridsvärde o s v. Artillerichef kan ge underlag för bedömning av fiendens kraft.

Ett av de svåraste momenten i bedömandet är övervägande av fiendens handlingsmöjligheter. Detta att göra en riktig bedömning av förutsättningarna grundar sig främst på vad som är känt om fiendens läge. Ju säkrare detta underlag är, desto bättre är förutsättningarna att göra en riktig bedömning av fiendens handlande. Att enbart utgå från fiendens läge är otillräckligt. Våra truppers läge och våra motåtgärder måste beaktas. Underrättelseofficeren kan ha bedömt att ett fientligt förband kan passera ett vattendrag under en natt. Helt naturligt blir tidsförhållandena helt andra om vattendraget försvaras av våra stridskrafter, om uppfarter minerats eller på annat sätt försvärats o s v. Ett visst terrängområde kan av underrättelseofficeren ha bedömts som gynnsamt för luftlandsättning med hkp. Området måste betraktas som mindre attraktivt om luftvärn finns grupperat där.

Arbetet med att utforma fiendens handlingsmöjligheter bör vara en dialog mellan underrättelseofficer och operationsofficer. Tillsammans skall de båda komma fram till rimliga hypoteser mot bakgrund av såväl fiendens som eget läge, terräng och väder. I de flesta fall kommer sektionschef, stabschef och förbandschef tidigt att delta i detta arbete, särskilt då det gäller bedömning av vilka handlingsalternativ som är farligast eller mera sannolika än andra.

Även vid överväganden rörande egna handlingsmöjligheter och utformning av stridsplanen måste underrättelseofficeren delta.

Underrättelsebehoven

Underrättelsebehoven skall ange vad chefen vill veta om fienden.

Det är chefen som fastställer underrättelsebehoven, i regel på förslag av underrättelseofficeren. De skall grundas på chefens beslut i stort och på stridsplanen och kräver ett intimt samarbete mellan underrättelseofficerer och operationsofficer. Mycket av underlaget erhålls emellertid under bedömandet, som föregår chefens beslut i stort och stridsplanen. Det är därför viktigt att underrättelseofficeren tidigt kommer med i detta arbete.

Underrättelsernas inhämtande

Med underrättelsebehovet som grund planerar och genomför underrättelseofficeren inhämtandet av underrättelser. Det är naturligt att detta kräver ingående kunskaper om underrättelsekällornas kvalitet och kapacitet. Det kräver också ett nära samarbete med övriga delar av staben.

Underrättelser om fienden erhålls till stor del från de stridande förbanden. De flesta av dessa underrättelser löper in till stridsledningsofficeren eller operationsofficeren. Det är viktigt att dessa informationer

Forts. på sid. 7

TO BE OR NOT TO BE – 1 b

Av ryttmästare Christer Ekelund

Engelsmännen har sedan länge ansetts vara föregångsmän på underrättelsetjänstens område. Som en hyllning åt dessa pionjärer har rubriken för dessa rader valts på det anglosachiska språket.

Men rubriken har också en annan aspekt, då det bland oss säkert finns mer eller mindre skickliga utövare av underrättelsetjänstens svåra konst. Eller som engelsmännen träffsäkrare uttryckt saken: »Intelligence is the second oldest profession in the world, but it's more immoral and has more amateurs than the oldest one.»

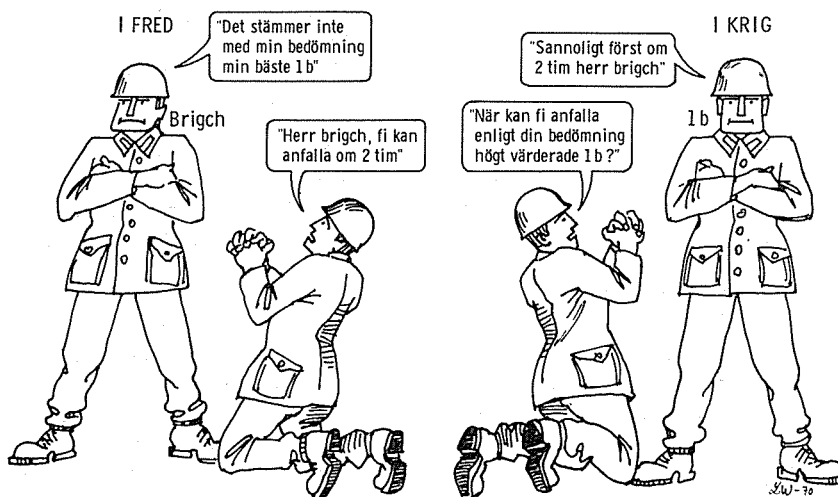
Att vara underrättelseofficer kan ha sina sidor. I fred när chefer som regel känner till övningsändamål och övningsförlopp måste chefen 1 b kämpa för att få sina bedömningar beaktade. I krig kommer förhållandena sannolikt att vara rakt motsatta. Min gode vän tecknaren har hjälpt mig att illustrera detta chefs 1 b dilemma.

är arbetsledaren. Medarbetarna består av kvalificerade värnpliktiga, som dock saknar rutin i stabsarbete. Det är underrättelseofficerens uppgift att trimma sammanlaget till en effektiv bearbetningsenhet — en mänsklig datamaskin. Med rätt inövad arbetsmetodik kan dessa så småningom självständigt handlägga registrering, identifiering och andra viktiga men många gånger tidskrävande uppgifter.

Något tillspetsat skulle man kunna säga att ju mindre chefen 1 b har att göra — desto effektivare blir han. Han får då tid att ägna sig åt de uppgifter som är viktigast, nämligen att kontinuerligt bedöma fiendens situation och handlingsmöjligheter samt att planlägga underrättelsetjänstens fortsatta inriktning.

Beaktas skall dock att ingen maskin arbetar utan tillsyn och vård. I annat fall gnisslar kuggarna snart. Det torde i särskilt hög grad gälla om den är uppbyggd av mänskliga faktorer. Chefen 1 b måste där-

UNDERRÄTTELSETJÄNSTENS STÄLLNING

Förre sekundchefen vid K 3 (som jag hyser den största aktning för) har präglat ett uttryck, som ofta citeras: »Nyfiken är stark.» För att vara uppriktig har jag alltid varit något skeptisk mot detta uttryck. Att göra nyfikenheten till en dygd för chefen 1 b torde ha sina risker i tider när man oftast förknippar nyfikenhet (gul) med omoral. Det kan därför vara välbetänkt att välja andra formuleringar om man önskar karakterisera underrättelsetjänsten. Två viktiga moment i denna som inte alltför ofta betonas är

ARBETSLEDNING — PRESENTATION

och vars innebörd jag skulle vilja utveckla något närmare.

Underrättelseavdelningen i staben är ett arbetslag och arbetet skall bedrivas som lagarbete. Chefen 1 b

för fortlöpande utöva arbetsledning. Ett personligt utövat ledarskap, fritt från formalism och där fakta snabbt kan komma till tals, torde verka direkt stimulerande. En förutseende passindelning, som medger tillräcklig tid för sömn, ökar uthålligheten på underrättelseavdelningen. Inöva därför en arbetsfördelning som bygger på halv besättning och skicka den andra halvan i säng. Underrättelsetjänst fordrar definitivt medarbetare som är klara i knoppen.

Underrättelsetjänstens omfattning skulle förenklat kunna sägas bestå av att införskaffa underrättelser och överbringa dessa till alla som har behov av dem. Detta sista led är inte minst viktigt. Överbringandet måste ske så att konsumenten kan tillgodogöra sig underrättelserna. För detta fordras lämplig presentation. Med felaktig presentationsteknik är det inte

säkert att budskapet når fram. Detta ämne är omfattande och skulle kunna vara föremål för en egen avhandling. Med hänsyn till läsarnas tålamod inskränker jag mig till en sammanfattning. Följande punkter bör beaktas vid presentation av underrättelser:

- Förberedelser: En väl genomförd presentation tar tid att förbereda. Starta med dessa i tid.
- Disposition: Redigera underrättelserna så att presentationen av fiendens läge och handlingsmöjligheter blir lättfattlig och överskådlig.
- Omfång: Sovra underrättelserna och ta endast med sådant som åhörarna har bruk av. Långa föredragningar tröttnar och skingrar uppmärksamheten. I begränsningen röjer sig mästaren.
- Avpassa nivån: Efter åhörarnas ansvarsområde. Kompanichefer behöver t ex inte samma vida taktiska ram som fördelningschefen.

- Hjälpmedel: Oftast är lägeskartan bäst, ibland är en skiss bättre. Oavsett vilket som används måste kraven på utförande vara höga. Alla i underrättelseavdelningen skall t ex med en arkitekts manér kunna föra lägeskartan.

Att vara chef 1 b i en stab är att bekläda en mycket viktig befattning. 1 b skall genom utvärdering och sammanställning av tillgängligt underrättelseunderlag i kontinuerliga föredragningar ge en riktig uppskattning av fiendens resurser och handlingsalternativ. Denna uppfattning om fienden ligger sedan till grund för bedömning av läget och planläggning av stridens genomförande. Detta innebär att chefen 1 b har ett viktigt medinflytande och medansvar för striden. Mot denna bakgrund framstår krav på en funktionellt arbetande underrättelseavdelning som väsentlig. God arbetsledning och rätt presentationsteknik kan bidra till att skapa detta.

Christer Ekelund

UNDERRÄTTELSEOFFICEREN ...

Forts. från sid. 5

snarast kommer in till underrättelseavdelningen. På samma sätt om än inte i samma utsträckning kommer underrättelser från sambands-, ingenjör- och underhållsförband att löpa in till respektive tjänstegrens-företrädare. Underrättelseofficeren måste ständigt övervaka och arbeta för att underrättelser ej fastnar på stabens avdelningar.

Genom samarbete med företrädaren för luftförsvarsfrågor kan viktiga underrättelsekällor nås. Dels har luftvärnsförbanden ett eget väl utvecklat system för övervakning av lufterummet, dels kan via dessa kontakt nås med flygstridskrafternas luftbevakning.

Artillerichef förfogar över underrättelseorgan som måste inordnas i underrättelseplanen. Artilleriet har dessutom samband med eldledare vid de lägsta enheterna. Via dessa kanaler kan underrättelser snabbare nå staben än via ordinarie strids- och underrättelsenät. Samarbete mellan artillerichef och underrättelseofficer är därför ofta fruktbarande.

Ovan har berörts hur samarbete inom staben är nödvändigt för att få in underrättelser. Ett annat exempel, då samverkan är nödvändig, är vid insats av spaningsförband.

Med operationsofficeren klaras ut läget av egna förband, var in- och utnästling skall ske i förekommande fall, igenkänningstecken, lösen m. m.

Sambandsofficeren kontaktas om sambandsbestämmelser. Råd kan erhållas om rapporteringstider, krypto m m.

Hos fältarbetsofficeren erhålls underlag för bedömning av den terräng, där spaningsförbandet skall verka. Blockeringsläget måste klarläggas för att bästa framryckningsväg skall kunna väljas.

Underhållstjänsten vid spaningsförband är ofta svårlöst. Speciallivsmedel måste tas fram. Förråd kan behöva läggas upp. Möjligheterna att transpor-

tera skadade med hkp måste prövas. Detta och många andra praktiska problem måste lösas i samverkan med underhållsofficeren.

Bearbetning och delgivning

Nästa viktiga fas i underrättelsecykeln är bearbetning och delgivning av inhämtade underrättelser. Detta är ett tidskrävande arbete. Sträng prioritering och kraftsamling till det mest väsentliga är nödvändig. Underrättelsebehoven skall vid inriktning av bearbetningen vara styrande. Det är viktigt att giltigheten av underrättelsebehoven kontinuerligt följs upp. Detta kräver fortlöpande samverkan med i första hand operationsofficeren. Liksom vid bedömandet av fiendens prestationsförmåga kan underrättelseofficeren under bearbetning få hjälp av tjänstegrens-företrädare vid bedömning av innebörden av inhämtade underrättelser.

Delgivning av underrättelser får ej ske schablonmässigt. Bedömande måste ske av vem som har behov av olika slag av information. Underrättelseofficeren måste avgöra om en inkommen underrättelse skall delges i obearbetat skick eller först efter bearbetning. Underlag för dessa bedömningar är kännedom om stridsplan och lägets utveckling, en kännedom som vinnas genom nära samarbete med övriga avdelningar i staben.

Sammanfattning

Ovanstående skissartade beskrivning av en underrättelseofficers arbetsfält har främst syftat till att belysa behovet av samarbete mellan honom och övriga avdelningar i staben. En ständig växelverkan är nödvändig. För att göra en stridsplan krävs underrättelser om fienden. För att planmässigt kunna inhämta, bearbeta och delge underrättelser krävs kännedom om stridsplanen. Tjänstegrens-företrädare kan ge hjälp vid bedömning av fienden liksom de kan ge underrättelser inom sina arbetsfält. De är också i behov av underrättelser för sin planering.

Lösenordet bör vara samarbete. Isolering är av ondo.

”UNDERRÄTTELSEAVDELNINGEN LÄGGER PUZZLE – GE OSS DIN BIT”

Av ryttmästare Stig Aaby-Ericsson

När man trött beger sig hem efter en hård och slit-sam manöver, upfylls man av en mycket stor till-fredsställelse om man känner att man lyckats lösa sina uppgifter på ett godtagbart sätt. Har man då dessutom varit en kugge i ett väl sammansvetsat ar-betslag, som på grund av kunskaper och laganda presterat något utöver det vanliga, ja, då känns tröt-theten lätt att bära och man njuter av att tänka till-baka på det som passerat, ty »vårat gäng» har fun-gerat.

□

Stormanöver stundar, totalförsvaret medverkar viss del av övningen, uppbåd av försvarsmaktens »top-par», utländska besökare är vardagsmat, ja, allt är dukat för att se vad folk verkligen duger till. För-delningens underrättelseavdelning är hoptrimmad sedan ett par veckor tillbaka. Det är inte heller vil-ken underrättelseavdelning som helst — nej, det är vi på fyrtiotredje — vi, som hyllar principen »man har inte bättre än man gör sig»

Fördelningens förberedelser inom den landsdel som skall försvaras har varit minutiösa och »vi på und» har sannerligen icke legat på latsidan. Vi har alla sökt kontakter med massor av folk och det finns inte en hemvärnsgruppchef som inte känner till und-avdelningens hemliga telefonnummer, avsett endast för ingående samtal från alla våra rapportörer. »En av våra» är väl förtrogen med personalen på samt-liga tidningstryckerier inom området och en annan har tagit »kommunalkamrer, lärare, klockare och präst» på sin lott». Fördelningens brandkår — spa-ningsskvadronen — har provkört varje väg till tänk-bara luftlandsättningsområden och genombrottspunk-ter. Men, framför allt, avdelningen i sin helhet är »på tå», alla kan sin uppgift — men även varandras — ja, även vår PR-låda är fylld och färdig att klara av den största invasion. Alla fördelningens ordon-nansofficerare och ordonnanser är nämligen fullt klara på att på underrättelseavdelningen bjuds det alltid på kaffe, kex och smörost i utbyte mot vad de hört och sett. Och aldrig har vi tillräckligt ofta kun-nat inpränta i folk: »Underrättelseavdelningen lägger puzzle — ge oss Din bit.»

Förberedelserna var alltså goda — enligt vårt för-menande, men »det är resultatet som räknas» och hur blev det? Andra må döma, men ett par lustiga episoder bör kanske räddas ur glömskans mörker.

● Det brummar en motor utanför tältet, klockan är fyra på morgonen och in rusar en av mina medhjäl-pare med en alldeles färsk tidning i handen. »Hör Du Stig, det var presskonferens i går och här står i Kuriren att 50 man skall hoppa klockan 5 vid X-by. Det är ju långt bak i etappens område, där vi inte har något folk.» Omedelbart utgick naturligtvis order om bevakning av området. Ledningen var mycket förvånad över den exakta rapporten klockan 0512: »48 fallskärmsjägare luftlandsatta X-by klockan 0503. Fallskärm grön. Avdelningen drog sig sydöst ut.»

● Sent på kvällen ringer det i »hemliga telefonen». En trivsam kvinnoröst meddelar att det är frun till läraren i Y-tuna, hennes man är på kommunal-nämndssammanträde, men hon tyckte hon var tvung-en att ringa i hans ställe, ty utanför lastades det av massor av folk ur ett tiotal stora bussar, och »dom har vita band, så det måste ju vara fiender». Ja, som vanligt satt spaningsskvadronschefen bredvid mig, så det var bara att sätta pekpinnen på rätt plats på kar-tan och säga: »Per, Du hörde samtalet, stick!» Är man samspelta, och finns folket på rätt plats, så be-hövs inga långa order. Ända till manövern slut brydde många färgäves sina hjärnor hur det kunde komma sig att spaningsskvadronen tog hela den fientliga omfattningsstyrkan »på sängen», där den befann sig på absolut hemlig plats.

● Långt borta bland allt knastrandet på underrät-telsenätet hörs plötsligt spaningsskvadronschefens röst: »Vi har tagit en brigadstab 3 km norr om den plats som vi talade om i morse, här finns alla hand-lingar om fienden. Vi kan vara kvar här högst en timme.» Nu är det bråttom, nu går det ej att använda de vanliga vägarna, nu gäller lagen om gåvor och gengävor, nu gäller personlig samverkan och vän-skap. Ett telefonsamtal kanske kan lösa problemet. »Kurt, låna mig en helikopter omedelbart för en halv timme; det kan vända hela striden; mycket far-ligt uppdrag.» Svaret blir vad jag väntat mig: »Jag är hos Dig om tio minuter; jag flyger själv.» Tack vare en framåt spaningsskvadronschef och en orädd heli-kopterchef ligger hela fiendens planläggning inom en timme på fördelningschefens bord. Det är resul-tatet som räknas!

● Fördelningschefen sitter på kvällen som vanligt i vår besöksstol för att studera lägeskartan innan han

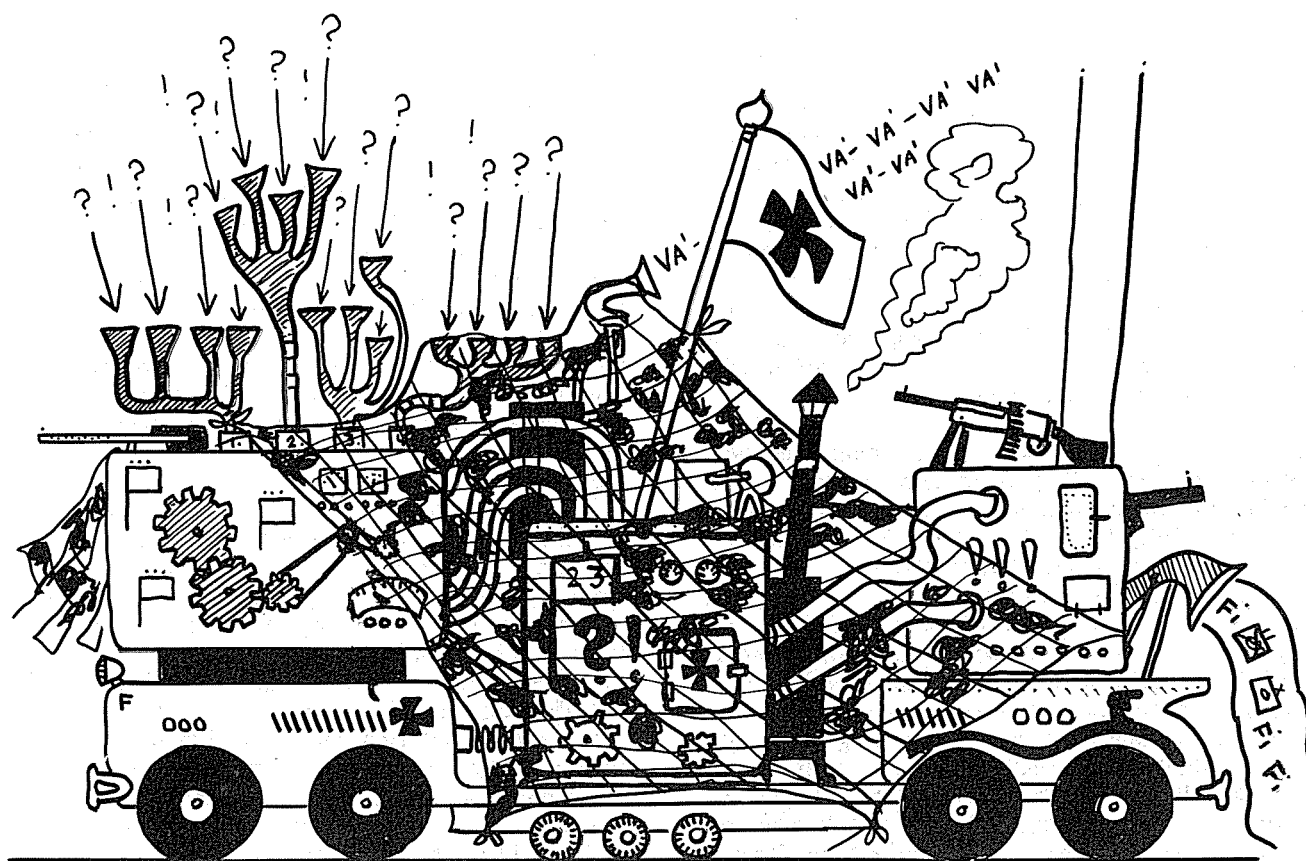
beger sig till sin husvagn för ett par timmars sömn. Förstetolken serverar honom på sedvanligt vis kvällskaffe med tilltugg ur PR-lådan. »Hör Du, J., hur många utomstående har ni serverat kaffe i dag?» — »Det är 75 kritstreck på PR-lådan, general.» — »Och, Du E., hur många samtal har Du haft i dag på rapportörernas telefon?» — »Över 100, general.» — »Kanske vi ska ta upp det här på slutgenomgången. Så förstår alla att ingen informationskälla är för obetydlig. Ni har rätt när ni präntar i folk att under rättelseavdelningen lägger puzzle och att dom skall ge Er sin bit.

□

Sätten är många — ändamålet helgar medlen, men *det är bara ett som räknas — resultatet*. Det finns många källor att ösa ur, men också många läglar att fylla innan chefen har fått tillräckligt underlag för ett riktigt handlande. Vår uppgift har varit att ge honom detta underlag.

Vi har fått vårt betyg av chefen — och vi är tack-samma för det. Men huvudsaken är ju att *det fungerar*, att vi har lyckats lägga puzzlet färdigt.

Stig Bygel

SPANINGS SKVADRONS MASKINEN

UNO ROMANUS

DE TAPPRA 600

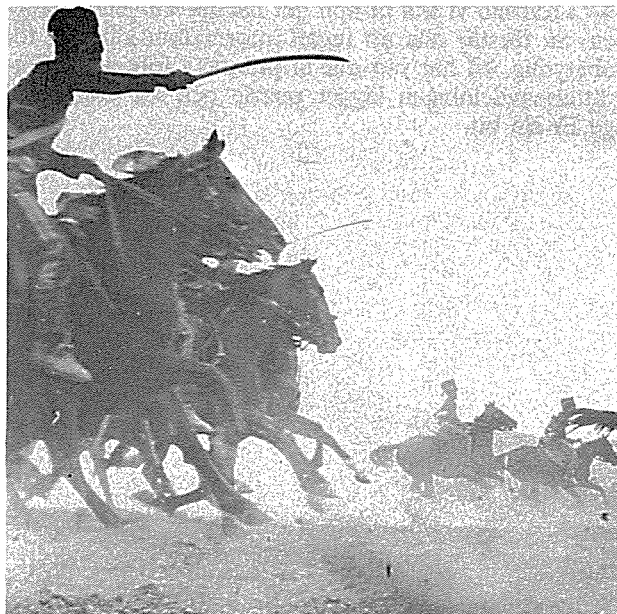
Av Jan von Konow

Operationerna under Krimkriget 1853—1856 har inte precis gått till historien som exempel på framstående fältherrekonst. Ledningens inkompetens var på båda sidor av ansevärda mått. Särskilt den totala bristen på omvårdnad av truppen resulterade i att de i strid fallna var många gånger färre än dem som strök med genom epidemier, bristsjukdomar, svält, köld och andra umbäranden. Krimkrigets eftermäle kan enklast konkretiseras i två namn och händelser: Florence Nightingale — som med sitt initiativ gav upphov till en militär sjukvårdsorganisation — och Lätta brigadens rytteriattack vid Balaklava, »de tappra 600», förevisade i en berömd dikt av Tennyson.

Något som helst taktiskt värde hade icke Lätta brigadens dödsritt, det var en vansinnig aktion från början till slut och kan i det avseendet tjäna som symbol för den operativa inkompetensens triumf. Men som hjältebragd i klassisk mening intar det brittiska kavalleriets chock mot de ryska batterierna i Dödsdalen vid Balaklava otvivelaktigt en rangplats, med fläkt av okuvlig riddaranda och stolt ödestragik. Det är egentligen den moderna tidsålderns sista kavalleriattack på gamla maneret, med väl sammanhållna skvadroner, smattrande trumpeter, blixtrande sablar, vimpelfladdrande lansar och hästar i vildaste karriär. Den äkta hjältebragden måste vara ödesutmanande och stridande mot allt mänskligt förnuft för att kunna bli odödlig — i det avseendet utgör Lätta brigadens anfall en parallell till kalabiken i Bender. Båda var lika sublimt meningslösa, men just genom kampen bortom all mening, i storslagen likgiltighet för sådant materiellt som styrkeförhållanden och eldöverlägsenhet — just därigenom har handlingar som dessa blivit inkarnationen av mannamodet när det är som oförvägnast och tapperheten när den är som orubbligast. Sakskalet och logik kan inte höra hemma i sådant sammanhang.

□

Det var på grund av oklar ordergivning från överbefälhavaren lord Raglan (mindre lyckosam som strateg än som introduktör av en omtyckt rockmodell), som brigaden igångsatte ett frontalanfall mot ryskt artilleri, grupperat längst bort i en 2 km lång dalgång, vars båda sluttningar till yttermera visso var späckade med ryska batterier, erövrade från engelsmännen. Av allt att döma misstolkades ordern avsiktligt av ordonnansofficeren kapten Nolan, en av brittiska kavalleriets skickligaste yngre officerare, i dennes rättmätiga harm över att lord Raglan vid upprepade tillfällen och senast samma dag på morgonen hållit kavalleriet tillbaka och tvingat det att sysslolöst bevittna hur ryskt kavalleri högg in mot de allierades infanteri. Och kavalleriets chef, lord Lucan, föraktades av Nolan ur djupet av hans kavalleristiska själ därför att han var komplett oduglig som rytterigeneral och till följd av oföretagsamhet och räddhåga

gick under benämningen »lord Look-on». Nu hade rehabiliteringens stund kommit, menade Nolan. Han pekade ut för Lucan de ryska artilleriställningarna längst bort i dalen och sade dramatiskt: »Där, my-lord, är er fiende!» Med de orden fick Lätta brigaden sin dödsdom.

Om inte Lucan och brigadens chef, lord Cardigan (även hans namn lever kvar i ett klädesplagg) varit förblindade av avsky och hat mot varandra utan i stället kunnat granska anfallsordern tillsammans och gjort klart för sig dess egentliga innebörd — som var en helt annan — så hade med visshet Lätta brigaden aldrig företagit sin dödsritt utan sparats till ett bättre öde än att mejas ner av artillerield från alla håll. Men Lucan delgav sin avskydde svåger ordern utan kommentar. Vad Nolan haft för avsikt med sin tolkning av densamma uppdagades aldrig: han stupade några minuter efter det att brigaden satt igång framåt.

Lätta brigadens fem regementen var långt ifrån fulltaliga; kolera och dysenteri hade skoningslöst härjat deras led, och allt som allt mönstrades knappt sjuhundra ryttare. Men brigaden erbjöd en lysande anblick, där den till att börja med travade fram i det korta gräset — lord Cardigans flotta brigad, de bästa ryttare som fanns i Europa, tappra och fulla av brittisk självsäkerhet. För dem var det den naturligaste sak i världen att rida rakt mot skjutande artilleri, man reflekterade helt enkelt inte över sådant ovidkommande — för dem var rytterbragden det allt uppslukande. Redan på tidigt stadium började de ryska kanonerna plöja fåror i brigaden, men för varje ryttare som föll lämnade de efterföljande plats, och sedan slöt sig leden åter i orubblig disciplin. För

Forts. på sid. 22

NÅGRA MP-GLIMTAR 69/70

Av MP Berggren, 4. skv

När vi en kulen junidag inställde oss vid K 3 för att börja vår utbildning till militärpolis, möttes vi av vaktchefen, som med några män ur vaktstyrkan genomförde en rigorös legitimationskontroll. Jag var en av de olyckliga, som helt saknade identitetspapper och blev uppläxad efter den militära konstens alla regler och uttryckssätt. All vår början bliver svår!

Raden av läkarundersökningar ingav oss förvissningen om att utbildningen till militärpolis måste fordra ett kvalificerat gott hälsotillstånd. Vi har lärt oss att uppskatta omsorgerna.

Jag tycker inte jag har anledning rekapitulera detaljerna i utbildningen, och jag förutsätter att ingen fordrar att allt som vi får vara med om skall sväljas med välbehag. Mellan det sublima och det löjlige är det, som bekant, bara ett kort steg, men vad vill man inte underkasta sig för att växa in i rollen av svensken som »elitsoldat».

Militärpolisens arbetsuppgifter är många och ansvarsfulla, den saken är vi alla eniga om. Ena dagen skall man haffa fyllerister och bråkstakar, nästa dag skall man anföras avancerad trafikdirigering och kontroll. I krig är ju arbetsuppgifterna av ännu mera skiftande karaktär. Nog behövs det utbildning! Och även om utbildningen skulle kunna effektiviseras en del, bör vi erkänna att den i stort sett har varit bra. Tänk bara på den respektinggivande och humoristiske chefsåklagaren Mac Key, som kunde fånga uppmärksamheten och ge oss det väsentliga i det som rör ämnet straffrätt.

Jag skall nu berätta lite om två varandra mycket olika uppgifter som vi haft.

Högvakt

När vi fick veta att vi uttagits till högvakten i Stockholm kan vi inte säga att vi blev förvånade. Plutonen kunde utan svårighet leverera ett antal »jämnvuxna» soldater, som skulle kunna ge glans åt vaktparaden. Vi skulle ju dessutom gå igenom den drill, som skall sätta pricken över i:et. Det borde med andra ord bli en vacker syn för stockholmare och tillresta turister.

Efter att ha tränat en vecka på K 3 och sedan generalrepeterat på P 1 i Enköping, kom stunden då vi skulle åka in till Stockholm. Väl framkomna ställde vi upp framför Armémuseum, och fick våra sista förhållningsorder av plutonchefen. Efter en lång otålig väntan kom så musikkåren, som tyvärr inte var någon musikkår. Till allas besvikelse bestod den bara av trumslagare, eftersom blåsinstrument inte kan användas vid alltför kallt väder. Skvadronschefen gjorde en sista visitation, trummorna började ljuda och så marscherade vi iväg mot slottet.

När vi svängt förbi Operan och kommit ut på Norrbro såg vi med en känsla av oro den ansenliga folkmängd, som samlats på Lejonbacken. Inte trodde vi att så många människor skulle komma och beundra oss. Jag hoppas att vi inte gjorde dem besvikna!

På yttre borggården stod flottans högvakt klar för avlösning. Allt, till och med bajonett på, gick plan-

enligt, och första ledet kunde marschera ut till sina postställen.

Det finns väl kanske inte så mycket att berätta om det dygn som följde. Det var i stort sett händelselöst. Alla hade ju inte samma tillfälle att visa sin makt som en av gevärsposterna. En liten japansk gentleman kom för långt fram i sin iver att föreviga den ståtliga svenske soldaten, men svängde förskräckt på klacken inför postens rungande halt! och hans upp-

sträckta hand. I sprintertakt gav sig mannen i väg med kameraväskan svängande på rygglutet. Vi andra fick som sagt inte ha så roligt, men vi får väl tro att vi skötte våra uppgifter till belåtenhet. Skvadronschefens tystnad betraktar vi som värtalig i det hänseendet.

Den andra uppgiften får väl anses höra till det rutinarbete, som det faller på MP:s lott att göra.

Julslutövning

Det var vinternatt strax före jul och manöver. Vi var förlagda i tält ett par mil från Skövde. När vi sov som bäst blev vi brutalt väckta, och fick order att bryta förläggningen. Vi skulle till fots ge oss iväg de två milen till björkdungen på fältet framför K 3, där vi skulle göra eldöverfall. Vi turades om att bära de tunga vapnen, som för varje kilometer vi gick bara blev tyngre och tyngre. Fullständig ljud- och ljusdisciplin var anbefalld. Stämningen blev inte direkt bättre, när vi på radio fick veta att fienden besatt alla vägar; vi blev alltså tvungna att ta ut kompassriktningen och ge oss iväg rakt genom skogen. En smärre felorientering kunde ha ställt till trassel, men den klarades snabbt upp, mycket tack vare det goda kamratskap, som alltid har rätt.

När vi äntligen kommit fram till ufa grupperade vi oss. Grg- och ksp-skyttarna placerade sig vid »Ensamma granen» och på ett lyspistolskott av plutonchefen öppnade de gemensamt eld. De övriga i plutonen stormade björkdungen, och intog den utan förluster.

Efter denna framgång upprättade vi MP-station i Dunkehäll. Våra order fick vi på radio, och vi blev utskickade på olika patrulluppdrag för att fullgöra typiska MP-uppgifter. Hit hörde ordningshållning, bil- och hastighetskontroller, trafikdirigering, och olika övervakningssysslor. Efter detta återvändande vi till kasernen på K 3, och en välkommen julleddighet väntade oss.

LIVHUSARER OCH HÄSTAR 1945—1970

Måns K Alexandersson

Fläkt över hinder vid K 3. Nils Ankarcrona på Kahomanne.

1956 är ett beklagansvärt år för alla hästvänner bland livhusarerna. Då upphörde utbildningen av trupp med hästar. Bilden förändrades avsevärt på K 3.

1970 kommer så nästa stora bakstöt. Den 1 juli skall alla stamridhästar bort och ej heller hästintresserat befäl skall få fortsätta med sina ridstudier. Nu är det bara att hoppas att liksom modet växlar i en ständig kretsgång inom så många andra gebit — kläder, uniformer, reglementen m m — så skall det även växla med hästarna så att vi om 10—20—30 år åter har hästar inom försvarsmakten.

I min egenskap av stallofficer här jag skyldighet att i detta blad skriva något om våra kära hästar, och jag vill då begränsa mig till några få minnen från de sista tjugofem åren, alltså från 1945 till 1970. Därmed vill jag också uppmana någon annan kamrat att återkomma och minna om tidigare års hästar eller fylla ut min bristfälliga skrift.

Vad som framför allt blomstrade under slutet av 40-talet och början av 50-talet var kapplöpningsridning och terrängridning. Det fanns då bland K 3:s officerare en kapplöpningsklubb som med enkla hästar ofta med mycket goda framgångar tävlade i steeplechase och jaktlöpningar runt om i landet. Skicklig tränare och ledare för klubben var Gunnar Schildt. Deltagarna i klubben satte in sina tjänstehästar eller egna hästar och sen tränades och tävlades så att liv, lust och framåtvilja sprutade om medlemmarna. Man minns goda hästar som Menuette, Alouette, Bayadère, Utopi, VO, Alarm, Country Lad, Dollar, Budget, Powarden, DP, TT, Sinkadus m fl. En del hästar var väl kanske för bra för att vara med i kapplöpningsklubben och andra var inte med men sporrade genom egna förnämliga prestationer. Rolf Cederström — Too Good, Gunnar Schildt N Chopsticks, Sten Lewenhaupt — Powarden, Stig Aaby-Ericsson — DP, och senare Bengt Wretling — Sanör, Fiorella, Deltaplex m fl. Det var

som sagt många livhusarer som red fort över hinder på denna tid. Jag kan räkna upp ur Jockeyklubbens årsbok 1945—56: N G Malmström — Dolma, Santa Fé, M. Alexandersson — Alouette, Sans Souci, Kim.

O Westman	— Utopi, Sinkadus, VO
B Åhslund	— Menuette, Bayadère
B Wallberg	— Adjutant
J Rabber	— Jek, Golden Star
S H Rizell	— Laura, Kings Consul, Eppe
G Ulfsparré	— Koryfé, Lambo, Marfa
U Ling-Vannerus	— Hermod, Dixippos, Anemona
G Zetterberg	— Kemijärvi, Tivoli, Tolvajärvi
E Fridlundh	— Jim, Ingvar
E Hedenstierna	— Skytteln, Drott
N B W Johansson	— Coloss, Gomorra
R Smedberg	— Lord, Jansy
S Läth	— Dram
I Brockmar	— Isobel
Spets	— Dreamgirl
K E Norgren	— Hennessy
M Olson	— Marfa
E Olausson	— Ewert
E de Flon	— Stilett
B Fridolfsson	— Idealist, Jeanne d'Arce
A Westergren	— Jasmine
Å Lundbäck	— Jens

Ja, det var inte så få gånger som det från kapplöpningsbanorna med stolthet sändes telegram till sekundchefen: »Anmäler vördsamt seger i steeplechase».

Nära förknippad med kapplöpningsridningen var — förutom jaktritterna, som var välbesökta och många under dessa år — terrängritten och fälttävlan. Tygofficeren och ryttmästaren Sven Kjellberg var mästare i att bygga terrängrittsbanor. På visade och ännu hellre ovisade banor fick vältränade hästar låta sina ryttare flyga fram mycket fortare och fräckare än ryttarna nånsin trott att de kunde eller vågade.

Fälttävlan blev som sagt särskilt omhuldad vid K 3 och framgångarna var många. Kronan på verket satte Petrus Kastenman, då han 1956 med Illuster tog guldmedaljen vid OS. Många livhusarer har tävlat fälttävlan och såväl bredd som topp har varit av första klass. Arméfälttävlan, SM och championat har ofta bärgats till K 3. Under tiden 1945—1970 har 22 st arméfälttävlingar avhållits och inte mindre än nio av dem har vunnits av K 3. De bästa ryttarna var: Stig Aaby-Ericsson — Santa Lucia, Hans von Blixen-Finecke — Jubal, Evert Olausson — Iron, Tom Raid och Love, Petrus Kastenman — Illuster, King.

Alla äldre livhusarer minns väl med glädje de välfyllda »läktarna» runt hoppebanan under 40-talet. 10.000 nöjda, glada och intresserade åskådare njöt av hoppningar och ryttarskådespel varje år i maj. Vackert väder var det oftast och körsbärsträden på Billingen stod i blom. Eliten av Sveriges ryttare fick

Petrus Kastenman — Illustrer vid OS 1956 i Stockholm.

tampas på hoppebanan mot våra egna. Ankarcrona — Kahuoanne, Sampo, Sörensen — Blåtunga, Spahi, Rasmussen — Lotura, Montgomery Cederhielm — Garde Bien, Gernandt — Nej, Rassel, Nelson — Holofzin, Sjöberg — Kayenne, Seipel — Sessan, Lundh — Stardust, Jönsson — Tango, för att nämna några.

Ingen tävlingsgren har varit främmande för K 3-hästarna och deras ryttare. Sedan Percy Hamilton och Bertil Sandström lämnat tävlingsbanorna är det väl i våra dagar William Hamilton och Bengt Ljungquist som tagit de flesta och bästa priserna. Många andra har dock deltagit med stor framgång t ex Gunnar Schildt, Anders Gernandt, Allan Camp och ett stort gäng skickliga underofficerare, som t ex Eric Åkvist, Erik Tiberg m fl.

Det blev helt naturligt en ganska markant och tråkig vågdal 1956. Hästarna försvann från skvadronerna och hoppebanan övertogs av Volvo. Ganska snart repade det sig dock igen och många K 3-ryttare var framgångsrika under 1960-talet. Det blir många upräkningar men jag vill ändå ge läsarna möjlighet och invit till minnen med sådana namn som Ling-Vannerus — Dexippos, Göran Ulfspärre — Marfa, Arne Håkansson — Kid, Einar Fridlundh — Jim, Erik Bergdahl — Egoist, von Blixen-Finecke — Master Rufus, Tore Jönsson — Christer, Gunnar Schildt — Dahldorff, Widlund — Appasinata etc.

De som tävlar fortfarande (i dag) bland K 3-arna tar jag inte upp här. Det kapitlet finns i de två senaste utkomna numren av denna tidning.

Vardagen med hästarna i alla stallen på vår sär-egna och vackra kaserngård var något alldeles extra. Hästen skapade ju då som han gör nu en speciell anda av hårdhet och korrekthet, av glädje och framåtvilja, av elegans och stalljobb som ingen eller inget annat kan göra.

Det lönar sig inte att beklaga hästens bortfall från kavalleristerna. Det är bara att beklaga och hoppas att kavalleristen ändå skall bestå och med framåtvilja och energi till slut få tillbaka sin häst.

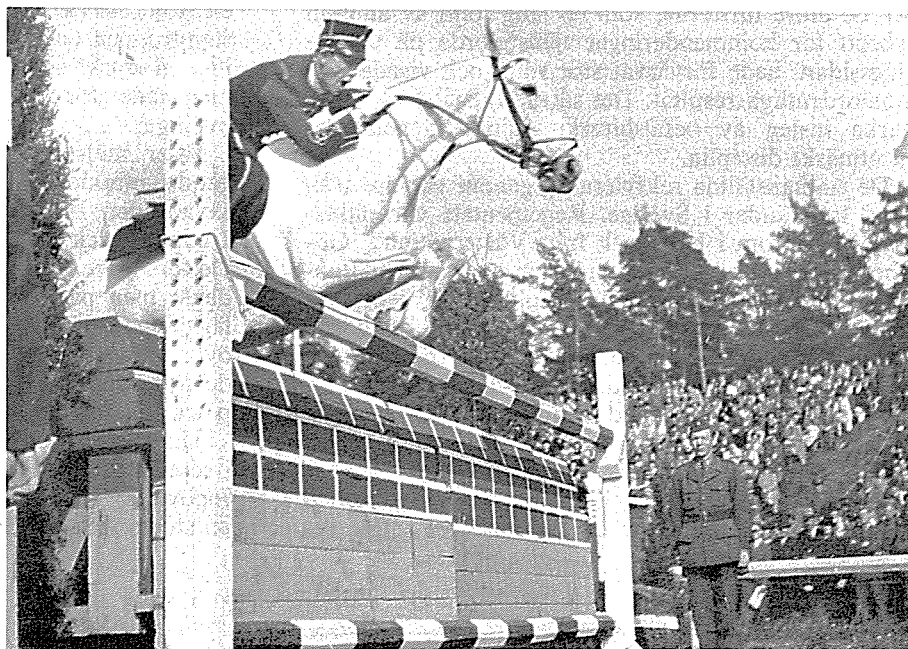
För egen karaktärsdanning och för spridandet av samma häst och samma möjlighet till alla andra representanter i Sveriges försvar. Då kommer vi att få en livsglädje och friskhet så stor att något krig aldrig skall behövas, emedan en glad och frisk människa alltid umgås vänligt med andra likasinnade.

Jag slutar detta lilla minnesuppfrysande epos med att låta en av våra unga livhusarer i »karriären» (= generalstabare) Per Blomquist, tala. Han råkade under kadettiden ut för en svår poliosjukdom som — om han inte haft sin egen inneboende starka psykiska kraft — så när stäckt hans officersbana. Jag bad honom om något minne från hästarna på K 3 och han svarade så här:

Jag har egentligen inga speciella minnen från denna tid men har kanske mer att tacka hästen för än någon annan. Jag var i den belägenheten att kryckkäpparna lämnats under Karlbergs-tiden och som fänrik vid Kungliga livregementets husarer blev jag väl beriden. *Galento* var en helt igenom ärlig häst med utsökt *takt*. Denna häst gav mig mod att på nytt satsa på träning. Detta gjorde det möjligt för mig att delta i kamraternas hoppeträning och 1956 var jag med i medelsvår klass. Att framgångarna uteblev i hoppning berodde mindre på hästens förmåga utan fast mer på ryttarens.

Jag fick dock genom *Galento* tillbaka mod m m. Segrar i point to point och klubbtävlingar. Genom honom kunde jag till en ganska stor del utnyttja Kings förmåga, vilket så småningom gav priser i lätt fälttävlan och seger i Bror Muncks memorial.

Slutsats: Mina hästar gav mig tillbaka självförtroende och möjligheten att träna och tävla med kamraterna. Detta i sin tur gav så mycket mer som ej behöver uttryckas i ord.

Anders Gernandt på Ney vid tävlingar på K 3 1945. Observera: Publik cirka 8.000 personer.

FÄNRIK PÅ TJUGOTALET

Av major Gunnar Schildt

Det första världskrigets efterdyningar gjorde sig i hög grad gällande vid utformandet av Sveriges försvar under 20-talet och ledde till 1925 års härordning, som innebar en kraftig reducering av antalet förband. Hårdast gick minskningen ut över kavalleriet, där antalet skvadroner sjönk från 50 till 16. Fyra kavalleriregementen drogs in. Starka försvarsfientliga vindar blåste över landet och det förefaller än i dag som om dessa vindar ännu inte mojnatt att döma av de hugg i ryggen, som vissa tidningar alltför jämte med förkärlek utdelar mot det nutida försvaret.

För den som siktade på en framtida karriär var det därför föga välbetänkt att välja officersyrket. Men traditionen och ett brinnande intresse för hästar och ridning utgjorde en mäktig drivfjäder och efter två och ett halvt års utbildning anmälde jag mig vid årsskiftet 1926—1927 som nykläckt fänrik för sekundchefen, överste Karl Knös, en i alla avseenden utomordentlig chef. Den dåtida officersutbildningen omfattade i motsats till den nutida föga teknik. Dagens unga fänriker har mycket grundligare kunskaper i teknik och är i vissa avseenden bättre förberedda än vad vi var, framför allt genom att psykologi och pedagogik numera ingår i läroämnena på Karlberg.

På tjugotalet lades huvudvikten vid taktik och truppföring. De kavallerifänriker som utexaminerades 1926 hade haft den stora förmånen att under karlbergsvistelsen handledas av dåvarande ryttnästaren C A Torén, framstående pedagog och skicklig fältkarl.

Under vinterhalvåret, från oktober till april, bestod ett kavalleriregementes ineliggande styrka enbart av fast anställd personal. Numerären uppgick till omkring 300 man. Utbildningen var organiserad med en för regementet gemensam furirskola och en korpral- och en volontärryttarskola per skvadron. Befälsstillgången var riklig och i synnerhet underofficerarna och de äldre furirerna, som en lång följd av år utan avbrott för kommenderingar tjänstgjorde på utbildningssidan, hade förvärvat stor rutin och visade upp utomordentliga resultat. Det säger sig självt att detta starka inslag av befälshirarki skänkte regementet en utmärkt disciplin.

De stamanställda rekryterades genom värvare från olika landsändar i Sverige. Regimentets värnpliktskontingent kom i huvudsak från Västergötland, Göteborg och Värmland. Huvuddelen av den sistnämnda kategorin utgjordes av lantbrukarsöner. Stort avseende fästes vid att de värnpliktiga inte tillhörde tungviktsklassen med tanke på att inte i onödan alltför mycket belasta hästarnas bärformåga.

Manskapskader bestod i sin helhet av trevliga, villiga och oömma pojkar som i ur och skur troget fullgjorde sina uppgifter.

Hästbeståndet uppgick till 520 stamhästar och vid varje skvadron utbildades en äldre och en yngre re-

montavdelning. Remontutbildningen var tvåårig och först när hästarna nått 7 års ålder fick de sättas in i tävlingar.

Denna långsamma och metodiska utbildning resulterade också i att många stamhästar ofta ända upp i 20-årsåldern var fullt brukbara även vid strapatsrika marscher och fälttjänster. Tyvärr har jag inte det enastående minne som major Sven Littorin besitter när det gäller forna livhusarer och deras trogna medhjälpare, hästarna. Men på näthinnan ser jag ännu framför mig många av dessa tåligena, villiga små husarhästar och hoppas att någon annan skribent i ett kommande nummer av Livhusaren ville ägna vår trogne stridskamrat en särskild minnesruna.

Som nyutnämnd placerades jag som chef för en volontärryttarskola. Förutom utbildning i de rent militära övningsgrenarna som ridning, skjutning och fälttjänst ålåg det mig att undervisa i humaniora, d v s svenska, historia, räkning och geografi. Min ställföreträdare, dåvarande sergeanten Gustavsson, även kallad »Skomakaren», svarade för de två sistnämnda ämnena. Överste Knös fäste stor vikt vid denna utbildning och det var inte nådigt för den subaltern, som ej förmådde uppvisa godtagbara resultat vid inspektionen. Det resulterade i synnerligen bister kritik och ominspektion.

Från slutet av april, då de värnpliktiga ryckt in för grundläggande utbildning, organiserades av korpral- och volontärryttarskolan en stamtropp, som i huvudsak bedrev tillämpningsövningar i form av sabelfäkting, ridning, skjutning och momentövningar i fälttjänst. När jag i dag någon gång passerar övningsfältet gråter jag blodstårar vid tanke på den ljuvliga anblick som övningsfältet den tiden erbjöd i motsats till dagens söndersargade mark. Härliga mjuka galoppvägar, jämna gräsfält, skogsdungar och raviner var idealiska för utbildning av rytteri. Det var en fröjd att vackra vårmorgnar rida ut med den lilla stamtroppen och bedriva övningar. Utbildningen var inte så starkt schemabunden som nu för tiden utan man hade stor rörelsefrihet vid uppläggning av olika övningar.

Efter midsommar, då de värnpliktigas grundläggande utbildning avslutats, organiserades övnings-skvadronen, bestående av stam och värnpliktiga. I augusti gick hela regementet ut på sommarmarsch. De första åren bivackerade regementet vid Örlen i 14 dagar men på 30-talet upphörde den stationära förläggningen vid Örlen och marschrouten sträcktes över vidare reyoner. Under dessa marscher övades de nya subalternerna särskilt i förandet av officerspatruller, föregångare till våra dagars jägarförband.

Utbildningen kulminerades under regementsmötet i september, då fjolårets värnpliktskull fullgjorde sin repövning. Mötet avslutades i regel med deltagande i en större fälttjänstövning.

Sekundchefen, överstelöjtnant Nils-Gustav Malmström, på Danigo inför K 3:s sista hubertusjakt. Klagstorp 1969.

Ja, sådan var den yttre ramen för regementets utbildning och med små variationer fortgick detta till mitten av 30-talet.

Hästen och ridningen spelade fortfarande en stor roll men lärdomarna från första världskriget började avsätta sina spår i form av cykel- och pansarbilssförband, de sistnämnda organiserade och ledda av dåvarande ryttmästaren Wilhelm Odelberg, K 3. Den första tiden opererade man med pansarbilsattrapper i form av vanliga öppna personbilar, utrustade med den magiska röda skärmen. Vid den stora kavallerimanövern i Halland 1923 med hela den skånska kavallerifördelningens 20 skvadroner stark, på sydsidan och fyra livhusarskvadroner på nordsidan, inträffade en *rencontre* mellan pansarbilarna och en livhusartropp, som oförfärat till häst attackerade bilarna. Troppchefen blev fruktansvärt utskälld av stridsdomaren, en generalstabskapten, och tillfrågad om han kunde anförä något som helst motiv för detta dumdristiga tilltag, svarade troppchefen: »Kapten, alltid finns det väl något litet hål att sticka sabeln i.»

De militära lönerna var blygsamma. En fänrik uppbar den svindlande summan av 225 kronor i månaden, men statskontoret kanske utgick från den förutsättningen att den för svenska folket i löneavseende gemensamma nämnaren, en liter brännvin, endast kostade kr 2: 50. Alla ogifta subalterner åt på mässen, där det rådde en glad och trevlig stämning. De gifta kamraterna utövade en översvallande gästfrihet och jag tror inte att jag överdriver om jag säger att hela officerskåren kände sig som en enda stor familj.

Med beklagande kan man konstatera att de flesta mässar i dag för ett ganska tynande liv, vilket måste

inverka menligt på sammanhållning och kamratuppföstran.

Den dystraste dagen i månaden var avlöningsdagen. Sedan mässen fått sin tribut och hästskötaren sin tia, återstod oftast bara en kvittensremsa. Subalternernas fäder fick då rycka in. De hade för övrigt förbundit sig att betala ett månatligt apanage och dessutom ställa en viss summa till förfogande för inköp av den första egna tjänsthästen. Den andra bestod Kungen oss med.

Ridsporten stod i sitt flor och räknades som ordinarie utbildning och tillmättes stor betydelse. Särskilt under dåvarande överstelöjtnanten Carl Trädgårdhs tid blommade kapplöpningssporten upp. Tack vare en frikostig donation från general Ernst Linder möjliggjordes inköp av ett antal högklassiga hinderhästar från Irland, England och Belgien. Under en följd av år tillhörde dessa hästar eliten på hinderbanan.

På många håll inom armén ansågs att utbildningen inom kavalleriet, särskilt tjänsten till häst med sabelfäktning och attackridning, inte var tidsenlig och det låg väl ett visst fog för denna åsikt. Men man förbissåg samtidigt att kavalleriförbandens snabbhet, rörlighet, disciplin och en högt driven förmåga hos befälet att fatta snabba beslut tillmättes en avgörande betydelse inom kavalleriet, allt egenskaper som längre fram under beredskapsåren kom att prägla kavaleribataljonernas uppträdande, vare sig de förflyttades till häst, cykel eller bil.

När man nu på gamla dagar ser tillbaka på fänriks- och subalternåren kvarstår idel ljusa minnen och man är tacksam för att man valde kavalleristens yrke och för att man fått tillhöra livhusarerna. Måtte regementet allt framgent bestå och vara besjälat av samma goda anda som fordom.

EN MILITÄRS MINNEN

är titeln på en återblick på sin livsgärning som generalmajor Henry Peyron sammanställt och i begränsad upplaga tillägnat sina närmaste — inbegripet även dem, som i tjänsten stått honom nära under hans långvariga verksamhet i fred och under hans fronttjänst i finska frihetskriget.

Hågkomsterna och till dem knutna reflexioner berör främst militära upplevelser och erfarenheter och innehållsförteckningen utgör ett rikhaltigt register:

trupptjänst och stabstjänst vid kavalleriet,
generalstabstjänst och tjänst vid kavalleriinspektionen,
finska vinterkriget år 1918,
tjänst som militärattaché i Italien och Tyskland under 1920-talet,
tjänsten under beredskapstiden som chef för kalleribrigaden och sedermera som fördelningschef i Värmland.

Härutöver berör generalen synpunkter på stabstjänst och ledarskap samt diskussionsämnen i militära ting och militärpolitik.

Skildringen i dess helhet präglas av den anspråkslöshet, med vilken generalen undviker att beröra resultaten av sin egen gärning, av den personliga inlevelse i arbetet som är så karakteristiskt för honom och varit så medryckande för hans omgivning samt av den tacksamhet han känner då han tänker tillbaka på sina minnen och sina vänner.

Att dessa minnen och vänskapsband härrör även från generalens tid som sekundchef för vårt regemente låter han livligt komma till synes. Den personliga stimulans han skänkte åt allt och alla glöms icke av dem, som hade förmånen att tjäna under honom — och vi tror, att något av hans anda alltid kommer att fortleva hos Livregementets husarer.

Inför dem, som nu i aktivt arbete uppbär livhusarnas traditioner, må några omständigheter bringas i åtanke.

Generalen fick sin officersfullmakt år 1903. Han upplevde sålunda länge den tid, då rytteriet ensamt representerade snabbheten inom armén, då tjänsten till häst, ja, striden till häst, i slutet ordning »stigbygel vid stigbygel» var av betydelse i vårt truppslags utbildning. Under hela sin tjänstetid var han en djärv och flott fältryttare och han säger, att kapitlet »Sportminnen» i memoarerna lika gärna kunde benämnas »Bakom master och pikörer». Utan hans medverkan inom kavalleriinspektionen hade förmodligen ridskolan vid Strömsholm försvunnit ur arméns organisation redan vid genomförandet av 1925 års härordning. Hans samhörighet med rytteriets traditioner har varit och är sannerligen oförminskad!

Men — han var bland de första inom truppslaget att acceptera utvecklingen! Han är en bland dem som bidrog till att utveckla kavalleriet till ett allsidigt »snabbtruppslag». När det gällde hästen contra andra möjligheter till taktisk rörlighet fick det ej vara »antingen — eller», det skulle vara »både — och». Skidan, cykeln, motorn och pansaret på hjul eller band skulle jämte hästen garantera rörlighet, framkomlighet och snabbhet i alla sammanhang.

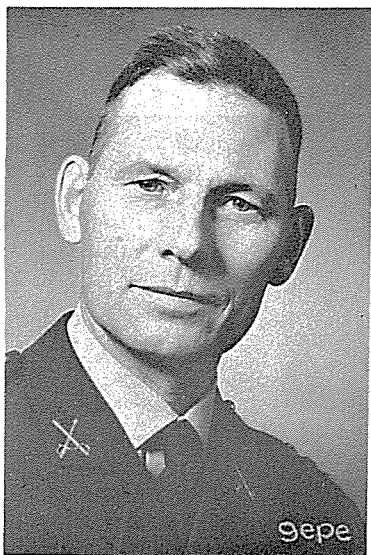
Beträffande utvecklingen inom vårt truppslag må här anföras ett par citat ur minnena.

»Om snabbtrupper sedermera ansetts vara »kavalleri» eller inte kan vara en smaksak. Det är i varje fall inom kavalleriets ram som de vuxit fram, prövats och utvecklats.»

»Det må vara att man ej kan frigöra sig från en känsla av vemod över det forna kavalleriets slutliga öden, men kavalleriets män kan med gott samvete blicka tillbaka — de kan alltså »bära fjädern i sin hatt.»

En plats i täten bland vårt truppslags hängivna föregångsmän tillkommer i sanning författaren av En militärs minnen. Där bär han alltså med den äran sin panache, simplex munditiis — flärdlös i anseende till andra prydnader.

Erik Pettersson in memoriam

Det svepte en grå och kall vind över Billingesluttningen när stoffen av fanjunkare Erik Pettersson och hans lilla dotter Anemarie fördes till den sista vilan. Det var en grå och kall vind som isade själen på oss som stod »Petter» nära.

Den meningslösa olyckshändelsen den 29. november, där Erik och Anemarie så grymt och hastigt rycktes bort, förstummade oss och lämnade ett oersättligt tomrum i livhusarernas led.

Erik Pettersson föddes den 10. januari 1917 i Alboga församling, som 17-åring tog han anställning som volontär vid K 3. Han gjorde sina skolor i vanlig ordning, var känd för nit och redbarhet.

På hösten 1937 tog han avsked och ägnade sig några år åt civil gärning och arbetade tidvis som slaktare.

1941 togs hans tjänst i anspråk igen vid livhusarerna. Han gjorde beredskapstjänst, var på stamskolor och gick diverse kurser, tills han 1945 kommanderades till AUS. 1948 blev han underofficer och året efter elev vid RS.

Petter var alltid omtyckt i kamratkretsen i fält, på mässen eller i ryttersammanhang. Ridningen ägnade han stort intresse och vid tävlingar var han alltid på gott humör, såväl i med- som motgång. Hans intresse flyttades så småningom över på Skövde Rytтарförening, som är honom stort tack skyldig, där han var en energisk och mycket populär ridlärare och styrelsemedlem.

Men Petter drogs till jorden, han köpte en gård, Locketorp, som han på fritid brukade. Segt och energiskt på gammaldags vis slet han i sin jord, dikade och bröt sten med bara händerna. Föga bekymrade han sig om att staten tog tillbaka ett redan beviljat täckdickningsföretag för att dikningen »för hand» tagit för lång tid i anspråk.

Sådan var Petter: tålig, ödmjuk och uthållig ibland hänsynslös mot sig själv.

En helhjärtad livhusar har för alltid gjort gevär in och lämnat sin plats i ledet.

Petrus Kastenman

Paul Persson in memoriam

Livhusarernas kamratförening i Stockholm drabbades av stor sorg och förlust, då vår styrelseledamot Paul Persson avled den 22 januari 1970 vid 74 års ålder.

Paul Persson, eller Pål, som han alltid kallades, var med i styrelsen redan vid föreningens bildande 1934, huvudsakligast som klubbmästare — uppdrag som passade honom förträffligt på grund av tidigare erfarenheter på detta område — men han var alltid villig till vilket uppdrag som helst inom föreningen. Ingen annan i styrelsen behövde ha bekymmer om ordnande av sammanträden och därtill hörande arrangemang, inte minst vad rör den timliga näringen. Pål ordnade allt till allas belåtenhet. Han var en av de få som hittills tilldelats överstyrelsens förtjänstmedalj.

Född i Hagelberg, Skaraborgs län, fick han efter värnplikten vid livhusarerna anställning hos dåvarande husarofficeren, friherre Gustaf Adolf Klingspor, villa Bungalown i Skövde som hästskötare och vaktmästare, där han stannade ett flertal år som familjen Klingspors allt i allo.

Här är ett citat i en skrift till Pål Perssons minne, tecknat av friherre Fritz Klingspor på Stora Sundby: »För alla livhusarer och för snart sagt de flesta innevånarna i Skövde på 1915—30-talet var han känd som Pål, den som i alla situationer kunde hjälpa och finna råd.» Ja, detta säger nog allt om Pål.

I början av 30-talet flyttade Pål till Stockholm och fick olika anställningar som privatchaufför och vaktmästare. Sådan tjänst innehade han i många år hos bankdirektör Wallenberg och skötte den stora fastigheten med trädgårdstomt i 45 Brahegatan, där han även hade tjänstebostad. Efter pensionering hos Wallenbergs anlätades Pål av Engelbrekts frösamplings expedition med uppdrag att handha församlingens kolumbarium, vilket passade honom utmärkt med sin utpräglade finkänslighet. Detta uppdrag hade han till sina sista levnadsdagar.

Personligen har jag stor saknad av vännen Pål, som alltid var välkommen till vårt hem i Skövde i umgänge med mina yngre bröder. Den vänskapen fortsatte sedan i Stockholm familjerna emellan, oftast på Påls initiativ.

En redbar kamrat har fallit, men med tacksamhet skall hans minne bevaras.

Grannell

SANNAHED DEN 1 AUGUSTI ÅR 1920

Av major Sven Littorin

Prins Eugen saluterar minnesstenen.

Sommaren år 1920 dominerades tillvaron vid regementet av den förestående avtäckningen av vår minnessten på Sannahed. Ung som gammal såg fram mot denna högtidlighet — de äldre inom den aktiva befälskåren hade ju tjänstgjort där före år 1905 och vi yngre glädde oss åt att få uppträda till häst på den mark, som i nära 100 år varit »Närkes husarers» mönstrings- och mötesplats.

Vid 4. skvadronen var vi särskilt stolta över att vår skvadronschef, ryttmästare Harry Hedenstierna, skulle föra »paradskvadronen» den 1. augusti inför prins Eugen, som den dagen fyllde 55 år.

Att allas vårt intresse delades av äldre kamrater, som lämnat tjänsten, samt av befolkningen i regementets vidsträckta rusthållsbygd, fick vi i rikt mått erfara.

Initiativet till minnesstenen hade tagits av officerskåren och alla förberedelser och deras genomförande skedde genom dess försorg. Ett förslag till minnesmärke underställdes prins Eugen. Det vann hans konstnärligt sakkunniga gillande och han bekostade själv utförandet av själva modellen, vars skapare var skulptören Carl Hultström. Kumla kommun ställde välvilligt plats för stenen till förfogande intill »Käl-

lan» vid hedens östra gräns. Inbjudan utgick till äldre kamrater av alla kategorier, till rusthållare, till markägare vid Sannahed och till grannregementet på heden, Livregementets grenadjärer, från år 1912 förlagt i Örebro.

Tack vare stor frikostighet, ej minst från äldre kamrater och deras efterlevande, blev alla indelta husarer, som så önskade, bjudna på resan till och från Sannahed och 251 exemplar av officerskårens medalj i brons och med inskriptionen »Sannahed 1/8 1920» kunde utdelas till dem såsom minne.

Tidigt under sommaren uppstod en situation, som allvarligt hotade våra förberedelser. Smittosam kast-sjuka hade förekommit bland hästar inom Skaraborgs län och det kunde befaras att våra hästar skulle sprida smitta där vi drog fram. Blodprov togs emellertid på alla hästar och efter besked från veterinärmyndigheten i Stockholm kunde vi andas ut — vi skulle uppträda till häst på Sannahed!

Från och med den 10. juli organiserades under ryttmästare Hedenstiernas befäl en skvadron av utslutande underbefäl och menig stampersonal. Den övades tre timmar dagligen i skvadronsexercis till häst enligt den tidens ganska invecklade exercisreg-

lemente. Exercisen krävde av ryttarna obetingad lystring och god ridning, av hästarna absolut lydnad i alla gångarter.

Till övriga förberedelser hörde att vi fick utprova helt nya husaruniformer och helt nya betseltyg, förbyglar, gjordar och hästfilar, vilket allt transporterades till Sannahed för användning enbart under högtidligheten.

Det var en välexercerad, väl beriden och utrustad skvadron, som förväntansfullt bröt upp från husarkasern på morgonen den 28. juli. Förflyttningen till Sannahed skedde uteslutande som marschövning, i tre dagsmarscher med första bivacken i höjd med Töreboda, den andra vid Laxå bruks f d rusthåll, Ramsnäs, nr 76 vid Västra Närkes skvadron, och den 30. gick vi i bivack i lägerområdet på heden.

Medan vår marschkolonn travade fram över Vadsboslätten och genom Tiveden genomförde sekundchefen, överste Adelswärd, en tre dagars taktisk fältövning med officerade och underofficerare, tillhoppa cirka 25 deltagare. Övningarna var helt fristående från skvadronens marsch och vi hade inga uppgifter i anslutning till dem. En liten kuriositet må nämnas i detta sammanhang: reservofficersaspiranten korporal C M Hermelin var beordrad att på sin ägandes motorcykel ingå i sekundchefens stab såsom »motorvelocipedordonnans» — en kommendering som torde berättiga honom äran att ha utgjort regementets första motoriserade enhet!

Den sista juli rangerades skvadronen i detalj och vi generalrepeterade grundligt programmet för högtidligheten.

Skvadronens tre troppar indelades efter färgen på våra hästar. I troppen Rolf Örn red alla ryttare, som hade bruna hästar, i troppen Peter von Essen alla på fuxar och i troppen Carl Bonde alla på svarta hästar. Jag har inget minne av, att vi under de föregående övningarna varit formerade på detta sätt. Det må vara ett gott betyg åt utbildningen att även efter denna omorganisation allt gick svepande flott i alla gångarter — och arrangemanget företogs helst visst i vetskap om, att vi kunde vad som fordrades av oss.

Liksom fallet var med skvadronschefen hade även de tre troppchefernas förfäder tjänat regementet på Sannahed. Detsamma gäller dåvarande sergeanten Gustaf Bergling, som tillhör en gammal husarsläkt.

Om upptakten till högtidligheten på söndagen skrev Örebro Dagblad den 2. augusti: »Vädret var strålende. Solen brände gassande het över heden och ned på de stora folkskaror, som från Örebro och närliggande orter gett sig ut för att se på högtidligheterna. Den ökade ytterligare aktens högtidliga prägel och kom husarernas snörmakerier att glänsa med bländande glans. Uppställningens öppna fyrkant förstärktes av en tiodubbel mur av ivriga åskådare.»

Det väl redigerade programmet var följande.

Kl 12.30 galopperade överste Adelswärd fram på sin mäktiga rödskimmel »Nameless», åtföljd av löjtnanterna Wilhelm Odelberg och Helmuth von Bornstedt, tog emot skvadronen, musikkåren och övertaliga officerare och underofficerare, alla till häst, samt lät blotta standaret, som fördes av fänrik Strömfelt.

Prinsen anlände och togs emot av general Ny-

blaeus, ryttmästare Fredrik von Essen och distinktionskorporal Wickström — alla tre gamla bekanta till HKH från gemensamma ungdomsår på Sannahed.

Sedan prinsen mottagit och inspekterat skvadronen förrättade regementspastor Paul Nilsson fältgudstjänst, varefter musikkåren spelade hymnen »Stridsbön».

General Nyblaeus höll högtidstalet och erinrade om, att regementet ingalunda alltid övats på Sannahed — i stor utsträckning hade det vunnit sina lärdomar på avlägsna slagfält.

När generalens stämma förklingat bjöd prinsen i ett kort anförande täckelset över stenen falla. Sekundchefen utbragte krigsmannabönen »Gud bevara konungen och fäderneslandet» och nationalsången sjöngs unisont. Därefter föredrog ryttmästare Gustaf Adolf Klingspor vid stenen delar av skalden Kullbergs vackra dikt »Löwens marsch-marsch».

Sekundchefen framförde regementets tack till Kumla kommun och sedan var det vår tur — skvadronen red in på scenen. Under en halv timme lät ryttmästare Hedenstierna oss briljera i alla gångarter och alla de kadriljartade turer i sluten ordning, som kunde åstadkommas enligt exercisreglementet. Uppvisningen avslutades med två attacker över hela heden. Före den första av dem förmanade han oss med sin klara stämma: »Kom ihåg, att bland åskådarna finns general Nyblaeus, attackernas man.» Och nog gjorde vi under dånande hurrarop rättvisa åt reglementets föreskrift att rida »så häftigt fyrsprång som med sammanhållning kan förenas».

Så var det dags för förbimarsch under musikens toner inför minnesstenen. Främst kom de indelta husarerna, formerade på sina fem skvadroner, i linje, med många av sitt gamla befäl framför fronten. Efter dem marscherade under grenadjärfanjunkare Ekskogs befäl åtta indelta korpraler, representanter för vardera av Livregementets grenadjärsers indelta stamkompanier. Den hållning, rättning och taktmässiga marsch som presterades av dessa kontingenter blev helt visst oförglömlig för dem, som bevittnade skådespelet. Till sist defilerade skvadronen, i full galopp enmanerande ur ett dammoln i hedens norra del, formerad i troppkolonn och företrädd av sekundchefen, åtföljd av standaret.

Sedan prinsen avtackat skvadronen lät sekund-

Täckelset har just fallit.

Fänrik 1969

Av årets fem fänrikar

Karlberg 29 augusti 1969. Officersexamen. Efter tre års utbildning var vi äntligen klara. Nyexaminerade fänrikar, fulla av ungdomlig entusiasm och framåtanda. Nu dj-r skulle det göras!

chefen troppa standaret och vi ryckte in i bivacken — varma, men mycket mer stolta och upprymda av de många galopparna med sabeln i hand.

Under tiden hade gäster och åskådare samlats i lägerområdet, där »regementsgatan» med sin träallé och »skvadronsluckorna» med sina tältrundlar alltför jämt kunde spåras. Där var ordnat för en gemensam festmåltid och 30 bord dekorerade med blåklint, bjöd plats för 350 personer, varvid gästerna utgjorde en första omgång och skvadronen förplägnades därefter. Anordningarna åvilade närmast fanjunkare E H Biörck och han bjöd på en ganska bastant väl-fägnad: smörgås med ost och korv, vartill vankades brännvin och pilsner, buljong, kalvstek med grönsaker och potatis, kaffe med sockerkaka och cigarer! Musikkåren konserterade under ledning av musikdirektör Sven Werner. Ett uppmärksammat inslag var »Sannahedsminnen», föredragna med stor inlevelse av den länge, eleganta fanjunkare Julius Eriksson, efter avgången ur tjänst välbeställd fabrikör i Örebro.

Dagen avslutades för oss, som var kvar i lägret, med dans på den gamla dansbanan. Officers- och underofficerskåren hedrade gamla kamrater och andra gäster, underofficerarna vid en supé i Hallsberg och officerarna vid en middag i Örebro.

Undertecknad har vuxit upp i Örebro, regementets gamla ståndort, och var från min allra tidigaste barn-dom på närmaste håll förtrogen med husarer och rusthållshästar. Mången gång hade jag som skolgosse tumlat om till häst på Sannahed, innan jag sommaren 1920 som surnumerär volontär tillhörde skvadronen Hedenstierna. Jag hade väl goda förut-sättningar att uppleva den här skildade dagen inifrån mitt hjärta.

Hur mycket djupare torde den då inte ha upplevts av alla de äldre, som för en dag återvände till sin ungdoms- och mannaålders Sannahed, till kära kamrater och minnen från svunna dagar. De kunde för-visso som devis för sina upplevelser välja de vackra orden: *Det som rört vårt hjärta i de mottagligaste åren förblir hjärtat troget.*

Sorgen över att skiljas från sina karlbergskamrater uppvägdes endast av glädjen att få återvända till Kungliga livregementets husarer. Men återseendet av hemförbandet blev för denna gång av mycket kort varaktighet.

Redan andra dagen efter ankomsten till Skövde reste vi ut till våra repförband i skilda delar av vårt land. Vi tyckte över lag, att det var värdefullt att så snart som möjligt komma i kontakt med produkten av vad vi så småningom skulle utbilda på K 3.

Med en viss spänning, som kändes någonstans i magtrakten, tog man emot sina »rep-gubbar». Många av dem hade träffat varandra tidigare och var mer eller mindre veteraner på förbandet. Nu gällde det att smälta in och verkligen bli accepterad som chef. Detta kan många gånger vara nog så svårt, när man är helt okänd för truppen, samt dessutom tillhör de allra yngsta på förbandet. Emellertid uppkom aldrig detta problem. Ty utan att här gå in på chefsskapets psykologi kunde man utan vidare konstatera att truppen följer den chef, som intresserar sig för den enskilde karlen och dessutom kan jobbet.

Repövningsperioden gav många erfarenheter och idéer för den kommande ålderklassutbildningen. Det viktigaste var kanske den nya inryckningsgången och utbildningsmetodiken. Men pricken över i-et var dock att vi hade mött våra krigsförband och visste en hel del om deras styrka och svagheter.

Därefter var det dags för K 3 igen att drabbas av fem något mer erfarna fänrikar. I mitten av oktober satt vi ånyo i vår gamla mäss och firade återförenan-det med vårt hemförband med en middag, ej stående alltför långt bort från huggsexorna i Strindbergs Röda rummet.

Nu var tiden inne att möta sin åldersklasspluton. De nya formernas genomförande var vi nog litet till mans spända på. Det var ändå två år sedan vi mött åldersklassen på K 3, den gången som aspirantfurirer. Det konstaterades ganska snart att dessa nymodig-heter inte innebar några större förändringar, åtmin-stone inte ur vår synvinkel sett.

För övrigt upptäcker man att soldaten av i dag ofta frågar och har synpunkter om saker och ting. Detta är oftast positivt och vittnar om att han är in-tresserad av sin utbildning. En annan sak som vittnar om trivsel, är det fina samarbetet mellan befäls-kåren. Mellan de yngsta fänrikarna och äldre kam-rater råder en hjärtligt och mot-samma-mål-strävan-de stämning.

Redaktionskommittén för Livhusaren

Postgiro 61 09 17

Redaktör och ansvarig utgivare	Ryttmästare B Sandahl, K 3, Skövde	0500/650 00
Biträdande redaktör	Löjtnant U Bohman, K 3, Skövde	0500/650 00
Kassör	Fanjunkare P Kastenman, K 3, Skövde	0500/650 00
Distributionschef	Fanjunkare G Lundh, Torgilsgatan 7 A, Skövde	0500/130 84
Revisorer med suppleanter	Se överstyrelsen	

DRA LÄRDOM AV MR KIMBLE!

Sekundchefens övning Mr Kimble var för mig en trevlig bekantskap efter många års bortovaro från K 3. Han var trevlig därför att han lät mig få en god inblick i dagens utbildning inom K 3 likväl som i dagens soldatmaterial. Jag måste då med en gång säga att dagens soldat inte verkar lika uthållig, hård och envis som gårdagens. Har jag fel?

Vem var då Mr Kimble? Jo, en intensiv övning för årsklassens två MP-kompanier och spanings-skvadron tillsammans med S 2, Karlsborg, samt lätta flygplan och helikoptrar. Moment 1 gick på Hökensås och läget var att norr ifrån framryckande styrkor leddes av stabsförband. Dessa skyddades av MP-kompanierna, medan skvadronen var kvarlämnad av sydstyrkan för att spana och störa inom ett område. Skvadronen utsattes även för en intensiv, särskild underrättelsetjänstövning, där cirka 500 primärrapporter inom åtta timmar omsattes i skvadronchefens rapportsammanfattning.

Vädrets makter gjorde sitt allra bästa för att göra övningen hård. Det 40 cm tjocka snötäcket blev allt lösare och blötare av häftig tö, följd av blötsnö och regn. Skvadronen — som uppträdde plutonsvis — hade ingen lätt uppgift i att först ta sig in i området utan att lämna spår och sedan söka sig fram på skidor i detta otrevliga väglag. MP-plutonerna med väg-systemet som hjälp hade det betydligt lättare.

Mr Kimbles fortsättning — moment 2 — var förlagd till Bälleforsområdet, där MP-kompanierna för-svarade mot luftlandsättning och skvadronen efter snabb marsch från Habo till Berg på norra Billingen gick fram för att lokalisera en luftlandsatt fiende — ett spel iscensatt av sekundchefen för att varken MP eller spanare skulle behöva känna sig som markörer. Bägge sidor löste uppgifterna.

Övningen var dubbelsidig och tillämpad och med långsamt gående flyg i luften så snart det var flygbart.

Mycket kan sägas om vad som hände och det hände mycket. Här bara några reflexioner.

Ni kommer ihåg vedstapeln? Både MP, spanare och övningsledning — som verkligen lät alla löpa linan ut? Ingen lär väl säga onödiga saker i radion i fortsättningen.

Det pirrade i både hög och låg i övningsledning, skvadron, pluton och patruller under vädrets och lägenas oväntade skiftningar. Det var inte dukt för någon. Nyttigt i dagens styrda system att ens åtgärder någon gång om året verkligen blir *självmarkande*.

Det går att klara sig mot upptäckt från luften — men då får *ingen* göra något oförsiktigt.

Har inte något av den gamla beridna tidens anda försvunnit? Med risk att bli betraktad som barnslig och romantisk vill jag säga: försök och lek indianer och vita ungefär som när ni var pojkar. *Då kunde ni*

smyga, då visste ni hur ni skulle maskera ett spår, då »kände» ni hur ni skulle undgå upptäckt och då hade ni kämpalusten om ni råkade illa ut. Plocka fram litet av den mentaliteten och förena den med den moderna utrustning ni har i dag och den taktik ni alla får lära er av ert befäl. Och kom ihåg att taktik inte är något konstigt och hemligt militärt ord — det betyder helt enkelt att man har en viss bestämd *plan* att följa i sitt sätt att bekämpa fienden. Taktik används av Tre Kronor på ishockeyrinken, av svenska landslag över huvud taget på alla arenor, av var-enda idrottsman som vill något, av varje soldat som vill försvara sig själv och andra.

Plutoncheferna — PCS-eleverna — måste ha lärt sig mycket. De var i flera fall verkligen duktiga.

Från kamratföreningen

Inbjudan till medlemskap i Livhusarernas kamratförening i garnisonsorten.

Vpl livhusar!

Då Ni nu avslutar Eder första värnpliktstjänstgöring vid Kungl livregementets husarer vill Livhusarernas kamratförening i garnisonsorten inbjuda Dig till medlemskap i föreningen.

Föreningens huvudsyfte är att ge sina medlemmar större möjligheter att även efter slutad tjänst vid K 3 hålla en viss kontakt med sina värnpliktskamrater och förbandet.

Föreningen avhåller därför årligen sammankomster och kamratträffar av olika slag, i regel förlagda till K 3.

Den 4. december varje år hålles årssammanträde varvid medlemmarna inbjudes delta i regementets högtidsdag med lunch och övriga traditionsenliga arrangemang vid K 3.

Arsavgiften är 10 kr, som insättes på postgiro 9 72 59 under adress: Livhusarernas Kamratförening i garnisonsorten, c/o M Hjalmarsson, Skaraborgsgatan 13 A, 541 00 Skövde.

Var vänlig och angiv namn och adress på talongen. Skriv tydligt, texta gärna.

För detta belopp erhåller Ni även föreningens tidning »Livhusaren», som utkommer två gånger årligen.

Föreningen har även en kamratnål, som bör bäras av alla livhusarer som är medlemmar i föreningen. Den kostar 5 kr och erhålles genom att insätta nämnda belopp på föreningens postgiro.

Vi hälsar Dig hjärtligt välkommen som medlem i kamratföreningen.

Med livhusarhälsningar.

M. Hjalmarsson
Skr/kassör

”BÄST I MILO VÄST”

Av signalunderofficeren fanjunkare T Blomquist

Signalplutonens slagord instiftades 1965, då plutonen inledde sin fina serie av att vara bäst av alla förband inom milo väst vid militärbefälhavarens utbildningskontroll i hörmottagning (telegrafi). Vi klarar även specialförbanden inom militärområdet.

Uttagning

Det är klart att även soldatmaterialet måste vara bra. Uttagning för utbildning i sambandstjänst sker via inskrivningstester och signalprov (S-prov). Detta urvalssystem, som av många anses vara oss signalutbildare till fördel, anser jag vara helt korrekt i strävandena att få rätt man på rätt plats vid sin militärutbildning. För att ytterligare utkristallisera och få fram de bästa förmågorna, sker en första gallring efter ungefär en månads utbildning efter inryckningen och slutgallringen efter ytterligare en månad. Alltså efter cirka 40—50 timmars telegraferingsutbildning.

Utbildning

Sedan börjar den pedagogiska och även i viss mån den psykologiska känslan för utbildning i sambandstjänst att spela en mycket stor och avgörande roll för resultatet. Här gäller det för vår skicklige telegraferingslärare, rustmästare R S Karlsson, att fortsätta i samma tempo, utan att de som nu bedömts lämpliga, känner sig för säkra i sadeln och börjar tappa

gnistan. Det går inte, som säkert många läsare tror, att rent militäriskt beordra inlärnin. Nej, nej, och åter nej, plutonchefen måste med en vettig planläggning och variation och inte minst inplanering av tillräcklig tid under den grundläggande telegraferingsutbildningen, ge sina elever (soldater) en injektion till stimulans och arbetsglädje.

Fältduglighet

Signalisten skall inte bara bli en skicklig telegrafist, han skall också behärska sin signalmateriel och allt annat som en spaningssoldat måste kunna för att överleva.

Jag minns, och säkert många läsare med mig, de bevingade orden, som stod ovanför utgången till ridhuset att »där konsten slutar tar våldet vid». Med andra ord, signalisten måste läras konsten att handha och vårda sin radio, så att den är i funktionsdugligt skick när den väl skall användas. Inga överilade handlingar, vare sig han är trött eller utsatts för störningar av olika slag. Inga ryck och slit i antenner eller hörlurar, bara för att förbindelsen går förlorad. Nej, börja om från början, lugnt och behärskat, är antennen fri, avstämningen riktig, finns det »kräm» i ackumulatorm o s v. Det spelar ingen roll hur skicklig en signalist är i att signalera, om han inte får fram meddelandet till adressaten.

DE TAPPRA ...

varje minut decimerades skaran, men framåt brusade brigaden, skritt blev trav, trav blev galopp, galopp blev karriär.

*Eldgap till höger om dem,
eldgap till vänster om dem,
eldgap framför dem
sköt och dundrade.
In i en störtskur av stål
red de mot anbefallt mål
rakt in i dödens käftar,
rakt in i Helvetets hål
red de sexhundra.*

(Övers. av Einar Malm)

När skvadronerna omsider nådde batterierna i dalens bortre del, räknade de blott en handfull män, med hästar närmast vansinniga av skräck och upphetsning. Längs den väg där brigadens ritt gått fram var marken beströdd med stupade och sårade. Hela tiden, alltmedan män och hästar mejades ner i hopar skallade kommandoropen som på ett exercisfält: »Längre in mot mitten! — Håll igen, höger flygel! — Vänster skvadron, håll rättningen!» — — — Tills mot slutet, när leden smält samman, ett enda kom-

mandorop hördes: »Tätare ihop! Tätare ihop» Minska luckan! — Close in! Close in!

Av nära sjuhundra ryttare lyckades förvånansvärt nog 195 släpa sig tillbaka, dock utan hästar; dessa låg alla kvar i Dödsdalen. Lätta brigaden hade upphört att existera. Av 17:e lansiärerna t. ex. återstod 37 man, 13:e husarerna räknade två officerare och åtta man. Men brigadchefen lord Cardigan, som ridit i spetsen för sin brigad, kom ur anfallat utan en enda skråma — vilket senare gav upphov till ett envist rykte att han aldrig varit med. I fullkomlig likgiltighet för sina ryttares öde avlägsnade han sig från slagfältet, red till sin husbåt i Balaklavabukten, tog ett hett bad, drack en flaska champagne och gick till sängs. Vid hemkomsten till England hälsades han som en nationens hjälte, utnämndes till kavalleriinspektör samt för land och rike kring och visade upp sig för entusiastiska folkskaror, iklädd sin körsbärsröda husaruniform från Balaklava. Lord Lucan däremot ställdes till ansvar för Lätta brigadens anfall och undergång samt blev avskedad, dock under så pass förmildrande omständigheter att han samtidigt utnämndes till marskalk. Sina återstående dagar ägnade de båda hätska svågarna åt att processa med varandra — dock inte om ansvaret för att »de tappra 600» red i döden.

KRAV PÅ ...

Forts. från sid. 4

ett spaningsfordon. Jag vill dock inte förleda någon att tro att det är så enkelt som exemplet ovan anger utan vill fast mer trycka på hur viktigt det är att spaningschefen har goda kunskaper om motståndarens organisation o s v enligt ovan för att veta var han ska sätta in spaning och för att kunna göra rimliga utvärderingar.

Kunskaper hjälper oss med andra ord att upp-
amma den kanske slumrande fantasin.

Två exempel måste jag tillåta mig.

På livskvadron tjänstegjorde dåvarande överfurir Thorp. Inför en fältövning med det yngre befälet avseende landstigning på kust behövde man bara visa ett landstigningsfartyg så kunde han målande redogöra för vad som kunde väntas landstiga och vilka mål dessa delar av förbanden sannolikt hade. Överfurir Thorp hade inför nämnda fältövning skaffat sig goda kunskaper om landstigningsorganisation och taktik.

Ett annat exempel i annan riktning. Skvadronchefen hade indikationer på att en större stab fanns grupperad inom ett visst område och gav order om spaning mot detta. Spaningsplutonen genomförde spaningen och hörde ett elverk och rapporterade att en badpluton fanns inom angivet område. Skvadronchefen godtog inte detta och först vid tredje uppdraget mot angivet område kunde spaningsplutonen fastställa att det verkligen var en brigadstab. Rustmästare Låth kan berätta detaljer från det senare genomförda »slaget», som ej behandlas här.

Den egenskap som ligger mycket nära skapande fantasi är kombinationsförmåga. Den senare egenskapen krävs då motståndaren följer sina givna taktiska och organisatoriska mönster. Den skapande fantasin används närmast när något oväntat inträffar på den egna sidan eller motståndarsidan och då olika folk handlar på olika sätt beroende på mentalitet, traditioner och sedvänjor. Detta säger oss att om vi ska bli kunniga spaningschefer så måste vi lära oss främmande folks och soldaters historia samt utländ-

ska arméers bakgrund. Detta är utbildningsmässigt svåråtkomliga faktorer och kan möjligen endast nås genom grupparbeten inom ramen för befälsutbildning. Jag nämner dock detta ty jag anser det vara viktigt.

Nyfikenhet nämner jag sist av de egenskaper som jag anser hör till de egenskaper som spaningschefen bör ha. Vi har ju under senare år indoktrinerats med att »svara på frågan!» o s v. All helgd över dessa uttryck men jag tycker nog att vi alla bör ständigt och jämt lära oss och soldaterna att fråga »varför?» Att spaningschefen är nyfiken i sitt jobb som spanare är självklart. Det som vi kanske glömmer bli beroende på livhusarens inneboende lojalitet är att fråga »varför?» i samband med att spaningsorder ges. Det som väl numer alltid fungerar är fasthet i ordergivningen beträffande hur länge uppdraget ska vara, inom vilket område och hur sambandet ska ordnas. Lika självklart är det dock inte att chef i sin orientering anger hur han avser föra striden och hur det underrättelsebehov som ska lösas av spaningsförbandet hänger ihop med denna strid. Här är det dock oerhört viktigt att vi ställer oss frågan »varför?», ty grupperingsområdet för motståndaren mot vilket vi ska spana kommer sannolikt att se helt olika ut beroende på vilken strid som genomförs i »stridszonen». Det kan vara svårt att nås av efterhand givna orienteringar sedan man lämnat egna förbandsområden.

Som jag inledningsvis nämnde så har här endast några krav tagits upp. De kanske inte heller är de mest närliggande och självklara kraven. Vi kanske t o m är benägna att skjuta dem åt sidan för mer närliggande krav. Vi kanske gör det med motiveringen att det där tillhör en annan kategori människors ansvarsområde. Gör vi det så tror jag det är fel. Allt befäl vid livhusarerna bör ägna tid åt att lära känna motståndaren och de som dessutom har fallenhet för språkutbildning bör också ägna detta tid.

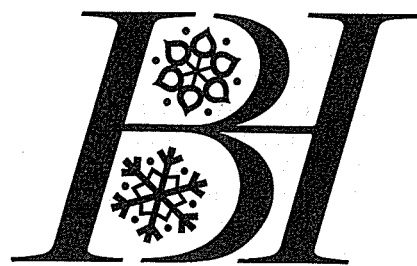
Detta inlägg bör tas som ett första försök att skapa debatt kring hur vi fortlöpande ska kunna tillägna oss fördjupade kunskaper om motståndaren avseende mentalitet, taktik och organisation.

Fi soldat: "Lösen! Lösen! — Lösen för h-e!"
(PS övningen -70)

BILLINGEHUS

för formens skull

*Efter tränings- eller motionsturen –
titta in i sportrestaurangen "De fyra
årstiderna" – och ta en bit mat eller
en "fika". (självservering)*

*Friluftsbadet öppnar
i mitten av maj 50 m.
bassäng 24° vatten.*

*I HUVUDRESTAURANGEN kan ni njuta av en härlig
måltid med utsikt ända bort mot Vättern. LUNCH med
smörgåsbord.*

BILLINGEHUS, SKÖVDE, Tel. 0500/830 00

Gamla och unga

LIVHUSARER

Tag kontakt

och bliv medlemmar i kamratföreningen

på Er ort

ANG. RIDUTRUSTNING
GÖR ETT BESÖK HOS

Gabrielssons Sadelmakeri

KLAGSTORPSVÄGEN 17 • SKULTORP
Telefon 0500/331 91

DET LÖNAR SIG

Evald Petterssons Guldsmedsaffär

Rådhusgatan 7
SKÖVDE
Tel. 0500 / 155 93, 100 70

Blomsterhallen Skövde

TELEFON
0500 / 156 94, 138 28

Ljungkvist Blommor

TELEFON
0500 / 155 16, 157 14

STROKIRKS BOKHANDEL

HERTIG JOHANS TORG • SKÖVDE

Grundad 1848

En toppmodern bok- och pappershandel i Skövdes äldsta hus, väl värd ett besök!

R ROTTNEROS KONCERNEN

Koncernledning: Järnväggsgatan 7, 652 25 Karlstad
Telefon 054/802 80

Rottneros AB:
Huvudkontor, elkraft, skog, park, jordbruk

Rottneros Träsliperi AB:
Slipmassa

Åmotfors Pappersbruks AB:
Kraftpapper

Göta Cellulosa AB:
Slip-, flis- och sulfitmassa

AB Rasco, Malmö:
Gummerat och självhäftande papper, rostskyddspapper, förseglingsremsor, etiketter

Utveckling!

Det händer så mycket inom branschen.
Och snabbt! Det gäller att hänga med.
Satsa på rätt grejer.

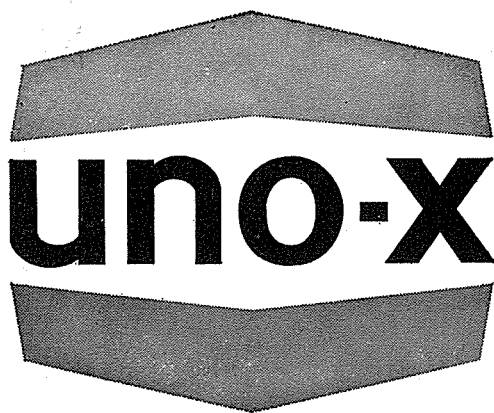
Vi kan vår bransch. Och vet vad vi vill.
Satsar på och utvecklar en allsidig
produktion. Det ger bredd i verksamheten
som gör att vi kan tackla de flesta
produktionsproblem. På ett vettigt sätt.

Utveckling!

Tidigare var vi ett rent boktryckeri.
Idag har vi avdelningar för repro, kliché,
boktryck, offset, bokbinderi och naturligtvis
ett välutrustat sätteri.

strokirks bokindustri ab

Mariesjö, Skövde, tel. 103 08

250 UNO-X-stationer
erbjuder lägsta pris på bensin

OBS! NU ÄVEN REGULAR

VÄRLDSBÄSTA VETERAN
MARATON

START OCH MÅL VID BILLINGEHUS

17 maj
kl. 13⁰⁰